

Załącznik do Uchwały Nr IX/132/2015
Sejmiku Województwa Lubelskiego
z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia
„Oceny zasobów pomocy społecznej za 2014 rok”

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ ZA 2014 ROK

LUBLIN, czerwiec 2015

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
Słowniczek pojęć użytych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej	5
1. Sytuacja demograficzno – społeczna w województwie lubelskim.....	7
1.1. Podział administracyjny.....	7
1.2. Struktura ludności	10
1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup ludności z prognozą na lata 2015 – 2035.....	13
1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2015 – 2035.....	16
1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim.....	20
1.6. Infrastruktura społeczna.....	22
2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia.....	25
2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie	27
2.1.1. Osoby i rodziny , którym udzielono pomocy i wsparcia	27
2.1.2. Powody udzielenia pomocy i wsparcia	31
2.1.3. Usługi pomocy społecznej	32
2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej	34
2.1.5. Indywidualne programy pomocy	38
2.1.6. Inne rodzaje pomocy i wsparcia	41
2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie	46
2.2.1. Indywidualne programy pomocy	46
2.2.2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	47
2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	53
3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	58
4. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.....	67
5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej.....	72
6. Aktywność projektowo – konkursowa.....	76
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	78
Podsumowanie, wnioski rekomendacje.....	81
Spis tabel, map i wykresów.....	95

Wprowadzenie

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne możliwości, uprawnienia i zasoby. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej i rządowej współpracującej w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Zadania pomocy społecznej określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego realizowane są przez 213 ośrodków pomocy społecznej, w tym 4 ośrodki w miastach na prawach powiatu oraz 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Są to podstawowe jednostki w strukturze pomocy społecznej. Zadania na szczeblu województwa realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (zadania samorządu województwa) oraz Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (zadania wojewody). Zadania z zakresu pomocy społecznej realizują również pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, takie jak: domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa (w tym rodzinnego), ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej.

System pomocy społecznej uzupełniają instytucje działające w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawę o ochronie zdrowia psychicznego, a także sektor instytucji non – profit ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej.

Obowiązek sporządzenia dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej” wynika z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.). Gminy, powiaty i samorządy województw corocznie przygotowują ocenę zasobów pomocy społecznej, która jest przedstawiana odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Ocena ta wraz z wnioskami powinna być podstawą planowania budżetu na następny rok. Po przyjęciu Oceny zasobów pomocy społecznej przez Sejmik Województwa Lubelskiego dokument przekazywany jest Wojewodzie Lubelskiemu.

Ocena zasobów pomocy społecznej zawiera informacje dotyczące sytuacji demograficznej i społecznej województwa lubelskiego (na podstawie ostatnich dostępnych

danych) oraz problemów społecznych ujętych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 i w programach operacyjnych. Przedstawione są również dane dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej, powodów udzielenia pomocy oraz świadczeń przyznawanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie. Zaprezentowano także realizację indywidualnych programów pomocy, zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej. Ocena obejmuje ponadto zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia, kadre jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz aktywność projektowo – konkursową jednostek, w tym realizowaną w ramach projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz innych programów osłonowych.

Prezentowany dokument zawiera dane przekazane przez wszystkie 233 jednostki – ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie, które sporządziły ocenę w Centralnej Aplikacji Statystycznej. Ok. 60 % danych pobierane jest automatycznie z innych systemów informatycznych (m.in. GUS, POMOST, MEN). Pozostałe informacje są uzupełniane przez pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy społecznej i przekazywane do ROPS w CAS. Do połowy maja 2015 r. w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie trwała weryfikacja sprawozdań przekazanych przez jednostki do CAS. Około 50% dokumentów wymagało uzupełnienia lub korekty. Weryfikacja błędów odbywała się drogą telefoniczną i mailową, a następnie miało miejsce uzupełnianie nieścisłości w systemie CAS.

Na poziomie województwa wprowadzone dane są sumowane. Na tej podstawie sporządzona została ocena zasobów, która pozwoliła na sformułowanie zawartych w dokumencie rekomendacji.

Słowniczek pojęć użytych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	liczba wszystkich mieszkań stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych lub spółek handlowych utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystwa budownictwa społecznego
Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	liczba mieszkań (lokali) socjalnych, które gmina wynajmuje, bądź może wynajmować na podstawie umowy o najem lokalu socjalnego
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	liczba publicznych i niepublicznych żłobków, oddziałów żłobkowych, klubów dziecięcych na terenie gminy / miasta na prawach powiatu
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	liczba publicznych i niepublicznych przedszkoli wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych przy szkole podstawowej, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego zlokalizowanych na terenie gminy / miasta na prawach powiatu wraz z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych. Dane pochodzą z bazy System Informacji Oświatowej MEN (stan na dn. 30 września)
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży	liczba placówek kulturalnych (zgodnie z definicją GUS, sprawozdanie K-07) posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swym zasięgiem działania małych grup środowiskowych, a działalność prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. W tej liczbie mieszczą się przykładowo: świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe jako placówki pozaszkolne. W tej pozycji ujmuje się placówki zlokalizowane na terenie gminy / miasta na prawach powiatu. Nie uważa się za świetlice jednostek, zwyczajowo określanych "świetlicami", nie prowadzących działalności kulturalnej, społecznej, których pomieszczenia służą do innych celów, np. do organizowania narad i konferencji, kursów zawodowych itp.
Liczba świetlic i klubów dla seniorów	łącznie liczba świetlic i klubów uznawanych jako Kluby Seniora, działających na terenie gminy, zajmujących się rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych

Liczba hospicjów

jest to liczba przedsiębiorstw podmiotu leczniczego lub jednostka organizacyjna podmiotu, w którym podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych innych niż szpitalne. Te świadczenia polegają w szczególności na sprawowaniu wszechstronnej opieki zdrowotnej, psychologicznej i społecznej nad pacjentami znajdującymi się w stanie terminalnym oraz opieki nad rodzinami tych pacjentów

Liczba ośrodków dla cudzoziemców, ubiegających się o status uchodźcy

jest to liczba placówek zapewniająca cudzoziemcom:

- a) mieszkanie,
- b) wyżywienie,
- c) stałą pomoc pieniężną (kieszonkowe),
- d) bilety na przejazdy w sprawach związanych z postępowaniem o status uchodźcy, przejazdy do lekarza oraz w innych szczególnie uzasadnionych wypadkach,
- e) przybory i książki szkolne,
- f) jednorazową pomoc na zakup odzieży i obuwia,
- g) bezpłatną naukę języka polskiego i podstawowe materiały niezbędne do nauki języka. Cudzoziemiec może przebywać w ośrodku w czasie postępowania o nadanie statusu uchodźcy oraz przez okres 14 dni od jego zakończenia. Cudzoziemiec, który uzyskał status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zgodę na pobyt tolerowany, może przebywać w ośrodku przez 2 miesiące od zakończenia postępowania, o ile złoży odpowiedni wniosek

1. Sytuacja demograficzno - społeczna w województwie lubelskim

1.1. Podział administracyjny

Województwo lubelskie położone jest w południowo – wschodniej części Polski. Zajmuje 25 122 km² powierzchni, co stanowi 8% ogółu kraju. Lubelszczyzna sąsiaduje z 4 województwami: od strony północnej z województwem podlaskim i mazowieckim, od zachodniej ze świętokrzyskim, a południowej z podkarpackim. Strona wschodnia stanowi granicę terytorialną kraju oraz Unii Europejskiej, a sąsiadujemy z Białorusią i Ukrainą. Na części wschodniej znajduje się 6 przejść granicznych: Kukuryki, Terespol, Sławatycze, Dorohusk, Zosin oraz Hrebenne.

Zgodnie z podziałem administracyjnym w obrębie województwa znajduje się 209 gmin, 20 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu (Biała Podlaska, Chełm, Lublin oraz Zamość). Według danych GUS w województwie jest ogółem 42 miasta, 4 047 miejscowości wiejskich oraz 3 718 sołectw.

Tabela nr 1. Powierzchnia i podział administracyjny województwa lubelskiego na tle kraju (stan na dzień 31.12.2013)

Wyszczególnienie	Polska	Lubelszczyzna	Polska = 100%
	Ogółem		
Powierzchnia w km ²	312 679	25 122	8,0
Powiaty	314	20	6,4
Miasta na prawach powiatu	65	4	6,2
Gminy	2 479	209	8,6
Miasta	908	42	4,6
Miejscowości wiejskie	52 577	4 047	7,7
Sołectwa	40 571	3 718	9,2

Źródło: <http://lublin.stat.gov.pl/dane-o-województwie/województwo-895/informacje-o-woj-903/>

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa lubelskiego

**PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
I PRZEJŚCIA GRANICZNE W 2010 R.**

Stan w dniu 31 XII

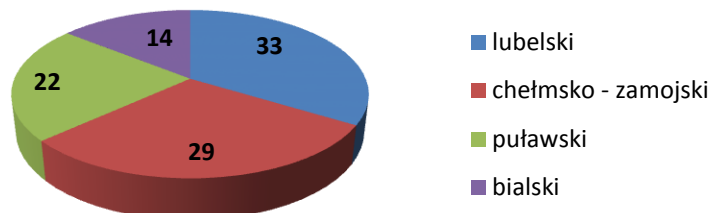
*ADMINISTRATIVE DIVISION OF LUBELSKIE VOIVODSHIP
AND BORDER CROSSINGS IN 2010
As of 31 XII*

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lublin/ASSETS_11wykres_01rocz.pdf

Zgodnie z wymogami statystyki regionalnej Unii Europejskiej w województwie wydzielono 4 podregiony (NTS 3): bialski, chełmsko-zamojski, lubelski i puławski.¹ Najwięcej osób zamieszkuje podregion lubelski.

Wykres nr 1. Liczba ludności zamieszkującej podregiony województwa lubelskiego (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl> , data pobrania 22.05.2015

Stolicą województwa lubelskiego jest Lublin, miasto na prawach powiatu, z 341,7 tys. mieszkańcami na koniec 2014 r. (15,9% ogółu ludności województwa¹). W stosunku do poprzedniego roku liczba mieszkańców Lublina zmalała o 0,5% (1,9 tys.).

Według danych szacunkowych w dniu 31 grudnia 2014 roku w województwie lubelskim mieszkało 2 147,7 tys. osób. W porównaniu z 2013 rokiem liczba ludności zmalała o 8,4 tys., a w stosunku do 2010 roku o 30,1 tys. osób².

Tabela nr 2. Struktura podregionów województwa lubelskiego

Wyszczególnienie	Podregiony			
	bialski	chełmsko-zamojski	lubelski	Puławski
Powiaty	- bialski - parczewski - radzyński - włodawski	- biłgorajski - chełmski - hrubieszowski - krasnostawski - tomaszowski - zamojski	- lubartowski - lubelski - łęczyński - świdnicki	- janowski - kraśnicki - łukowski - opolski - puławski - rycki
Miasto na prawach powiatu	Biała Podlaska	Chełm Zamość	Lublin	-
Ludność (dane na koniec 2013 r.)	307 475	643 525	713 691	491 459

¹ Podział ten wynika z wprowadzonego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. 2007 Nr 214, poz. 1573, z późn. zm.). Rozporządzenie to odnosi się do wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych. Nomenklatura NTS określa podział kraju na 2 zasadnicze poziomy tj. regionalny oraz lokalny, źródło: <http://www.stat.gov.pl/statystyka-regionalna> /GUS, data pobrania: 18.05.2015

² Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego 2014, Urząd Statystyczny w Lublinie, maj 2015 red. dr Krzysztof Markowski str. 23 , źródło: <http://www.stat.gov.pl/lublin>, data pobrania: 22.05.2015

2.2. Struktura ludności

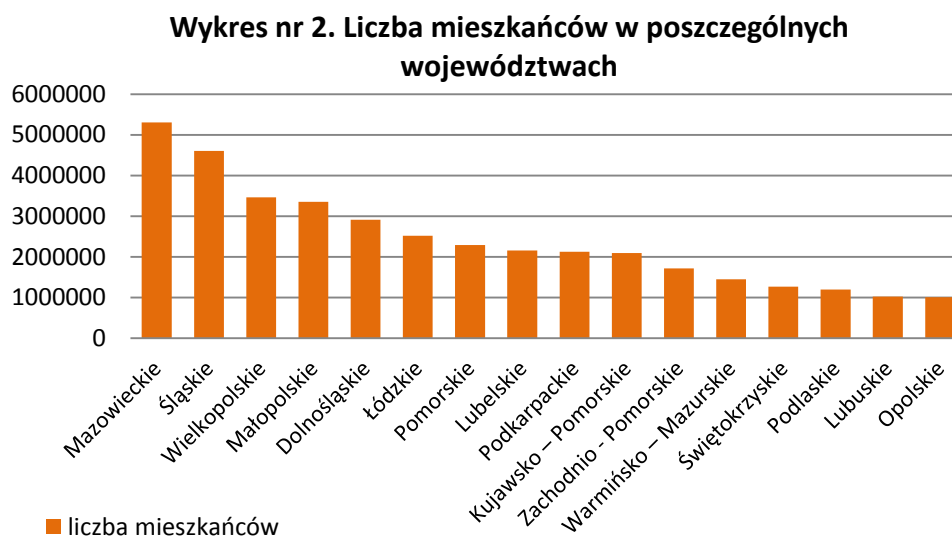
Z danych statystycznych GUS wynika, że w 2013 roku (stan na 31.12.2013 r.) Polskę zamieszkiwało ogółem 38 495 659 osób. Najwięcej mieszkańców liczy województwo mazowieckie – 5 316 840 osób tj.13% i śląskie – 4 599 447 osób, co stanowi 11% ogółu. Z kolei najmniej w województwach: lubuskim i opolskim – 2% ogółu mieszkańców Polski. W województwie lubelskim natomiast 5% mieszkańców (2 147,7 tys. – 31.12.2014 r.).

Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego. Związany jest on z ujemnym przyrostem naturalnym (współczynnik przyrostu naturalnego - 1,06) oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych (współczynnik migracji – 2,68).

Tabela nr 3. Liczba ludności w poszczególnych województwach (w %)

Jednostka terytorialna	% udział liczby osób w województwach w ogólnej liczbie ludności Polski
POLSKA	x
Dolnośląskie	7%
Kujawsko – Pomorskie	5%
Lubelskie	5%
Lubuskie	2%
Łódzkie	6%
Małopolskie	8%
Mazowieckie	13%
Opolskie	2%
Podkarpackie	5%
Podlaskie	3%
Pomorskie	5%
Śląskie	11%
Świętokrzyskie	3%
Warmińsko – Mazurskie	3%
Wielkopolskie	9%
Zachodnio - Pomorskie	4%

Poniższy wykres przedstawia liczbę ludności w poszczególnych województwach. Zakres danych wykresu uporządkowany jest według liczby mieszkańców – od najbardziej zaludnionych do najmniej. Województwo lubelskie zajmuje 8 miejsce.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 18.05.2015

Z danych *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym* wynika, że tak jak w roku 2012 tak i w 2013 najwięcej osób zamieszkiwało miasto Lublin. Kolejnym, co do największej liczby ludności powiatem jest powiat lubelski, następnie bialski, biłgorajski, łukowski, puławski i zamojski. Najmniej mieszkańców liczą powiaty: janowski, parczewski i włodawski.

Biorąc pod uwagę strukturę ludności według płci, zauważyć można, że sytuacja od kilku lat nie ulega zasadniczym zmianom. Na koniec 2014 roku liczba kobiet w województwie lubelskim wyniosła 1 107 tys., co daje 51,5% ogółu mieszkańców. Podobna tendencja utrzymuje się w skali kraju³.

Śledząc dane GUS na przestrzeni ostatniej dekady, zaobserwować można, że najwięcej kobiet zamieszkiwało Lubelszczyznę w 2003 roku. Liczba ta wyniosła 1 126 647 kobiet. W kolejnych latach odnotowano spadek liczby kobiet, aż do roku 2010, w którym to liczba ta przekroczyła 1 122,2 tys. W latach 2011 – 2013 dostrzec można ponowny spadek

³ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego 2014, Urząd Statystyczny w Lublinie, maj 2015 red. dr Krzysztof Markowski str. 24, źródło: <http://www.stat.gov.pl/lublin>, data pobrania: 22.05.2015

liczby kobiet. Współczynnik feminizacji ukształtował się na podobnym poziomie jak w latach poprzednich i osiągnął wartość 106, w Polsce zaś na przestrzeni ostatnich lat – 107.⁴

Tabela nr 4. Struktura ludności w województwie lubelskim wg płci (stan na 31.12.2013 r.)

Jednostka terytorialna	Ogółem	% udział liczby osób w powiatach w ogólnej liczby mieszkańców województwa	Mężczyźni	% udział liczby mężczyzn w powiatach w ogólnej liczby mieszkańców województwa	Kobiety	% udział liczby kobiet w powiatach w ogólnej liczby mieszkańców województwa
LUBELSKIE	2 156 150	x	1 045 350	48%	1 110 800	52%
Powiat bialski	113 336	5%	56 187	49%	57 149	51%
Powiat biłgorajski	103 366	5%	50 922	49%	52 444	51%
Powiat chełmski	79 573	3%	39 266	49%	40 307	51%
Powiat hrubieszowski	67 157	3%	32 906	49%	34 251	51%
Powiat janowski	47 296	2%	23 441	49%	23 855	51%
Powiat krasnostawski	66 559	3%	32 361	48%	34 198	52%
Powiat kraśnicki	98 749	4%	48 170	48%	50 579	52%
Powiat lubartowski	90 065	4%	44 084	49%	45 981	51%
Powiat lubelski	149 481	7%	73 116	49%	76 365	51%
Powiat łęczyński	57 587	3%	28 271	49%	29 316	51%
Powiat łukowski	109 325	5%	54 372	49%	54 953	51%
Powiat opolski	61 803	3%	30 263	49%	31 540	51%
Powiat parczewski	36 044	2%	17 828	49%	18 216	51%
Powiat puławski	116 206	5%	55 867	48%	60 339	52%
Powiat radzyński	60 870	3%	30 409	49%	30 461	51%
Powiat rycki	58 080	3%	28 935	49%	29 145	51%
Powiat świdnicki	72 960	3%	35 133	48%	37 827	52%
Powiat tomaszowski	86 936	4%	42 877	49%	44 059	51%
Powiat włodawski	39 567	2%	19 552	49%	20 015	51%

⁴ <http://www.stat.gov.pl> / Bank Danych Lokalnych, data pobrania: 18.05.2015

Powiat zamojski	109 198	5%	53 826	49%	55 372	51%
Powiat m. Biała Podlaska	57 658	3%	27 704	48%	29 954	52%
Powiat m. Chełm	65 481	3%	30 826	47%	34 655	53%
Powiat m. Lublin	343 598	16%	158 236	46%	185 362	54%
Powiat m. Zamość	65 255	3%	30 798	47%	34 457	53%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 18.05.2015

Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych – w 42 miastach województwa zamieszkiwało 46,2% ogółu ludności, podczas gdy przeciętnie w kraju ludność miast stanowiła 60,3% ogółu populacji.⁵

1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup ludności z prognozą na lata 2015 – 2035.

Według danych GUS w kolejnych dekadach systematycznie spadać będzie liczba ludności w Polsce. Trend ten dotyczyć będzie również województwa lubelskiego.

Tabela nr 5. Prognoza ludności w tysiącach

Województwa	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035
OGÓŁEM	38 495,7	38 461,8	38 419,0	38 137,8	37 741,5	37 185,1	36 476,8
Dolnośląskie	2 910,0	2 905,0	2 899,3	2 866,6	2 826,0	2 773,4	2 709,1
Kujawsko-pomorskie	2 092,6	2 089,5	2 086,0	2 065,4	2 039,0	2 003,9	1 959,7
Lubelskie	2 156,2	2 148,1	2 139,7	2 096,5	2 049,8	1 995,8	1 932,9
Lubuskie	1 021,5	1 020,3	1 019,0	1 009,8	997,0	979,7	957,9
Łódzkie	2 513,1	2 502,4	2 491,3	2 434,1	2 373,7	2 306,4	2 231,6
Małopolskie	3 360,6	3 367,4	3 373,3	3 396,0	3 407,4	3 403,1	3 383,9
Mazowieckie	5 316,8	5 329,7	5 341,1	5 388,3	5 416,0	5 418,3	5 400,9
Opolskie	1 004,4	999,6	994,5	966,6	935,9	902,0	865,1
Podkarpackie	2 129,3	2 128,4	2 126,9	2 114,6	2 095,6	2 067,7	2 029,6
Podlaskie	1 195,0	1 191,5	1 187,8	1 168,2	1 146,8	1 121,8	1 092,5

⁵ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego 2014, Urząd Statystyczny w Lublinie, maj 2015 red. dr Krzysztof Markowski str. 23 , źródło: <http://www.stat.gov.pl/lublin>, data pobrania: 22.05.2015

Pomorskie	2 295,8	2 300,8	2 305,3	2 324,1	2 334,8	2 334,0	2 323,4
Śląskie	4 599,4	4 584,9	4 569,0	4 477,7	4 369,7	4 245,2	4 107,9
Świętokrzyskie	1 268,2	1 262,6	1 256,7	1 226,0	1 193,5	1 157,4	1 116,6
Warmińsko-mazurskie	1 446,9	1 443,7	1 440,2	1 421,1	1 398,6	1 370,6	1 336,3
Wielkopolskie	3 467,0	3 472,0	3 476,2	3 490,4	3 490,4	3 470,9	3 434,7
Zachodniopomorskie	1 718,9	1 716,0	1 712,6	1 692,5	1 667,2	1 634,8	1 594,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-1.5.html> data pobrania 25.05.2015

Ekonomiczne grupy ludności klasyfikuje się w trzech przedziałach wiekowych (istotnych z punktu widzenia rynku pracy):

- Wiek przedprodukcyjny - osoby do 17 roku życia;
- Wiek produkcyjny uwzględniający granicę wiekową mężczyzn i kobiet. Mężczyzn klasyfikuje się w przedziale wiekowym od 18 do 64 lat, natomiast kobiety od 18 do 59 lat;
- Wiek poprodukcyjny - wiek mężczyzn liczony jest od ukończenia 65 roku życia i powyżej oraz kobiet - 60 lat i powyżej.

Ponad 2/3 mieszkańców Lubelszczyzny w 2013 roku stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 63%, w wieku poprodukcyjnym – 18%, natomiast w przedprodukcyjnym – 19%. Podobna tendencja utrzymuje się w skali kraju.

W Tabeli nr 5 zestawiono poszczególne grupy wiekowe z uwzględnieniem podziału na płeć w latach 2010 – 2013.

Tabela nr 6. Liczba ludności województwa lubelskiego wg. ekonomicznych grup ludności

Lata	Wiek przedprodukcyjny				
	(0 - 17)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2010	419 121	214 608	51,20%	204 513	48,80%
2011	410 229	210 002	51,20%	200 227	48,80%
2012	402 493	205 858	51,10%	196 635	48,90%
2013	395 257	202 218	51,20%	193 039	48,80%
Lata	Wiek produkcyjny				
	(M:18 - 64; K: 18 - 59)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2010	1 377 527	724 858	52,60%	652 669	47,40%
2011	1 372 171	724 617	52,80%	647 554	47,20%
2012	1 364 563	722 452	52,90%	642 111	47,10%
2013	1 352 470	718 131	53,10%	634 339	46,90%
Lata	Wiek poprodukcyjny				

	(M: 65 i pow.; K: 60 i pow.)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2010	381 963	116 885	30,60%	265 078	69,40%
2011	389 457	118 367	30,30%	271 090	69,70%
2012	398 595	121 492	30,50%	277 103	69,50%
2013	408 423	125 001	30,60%	283 422	69,40%

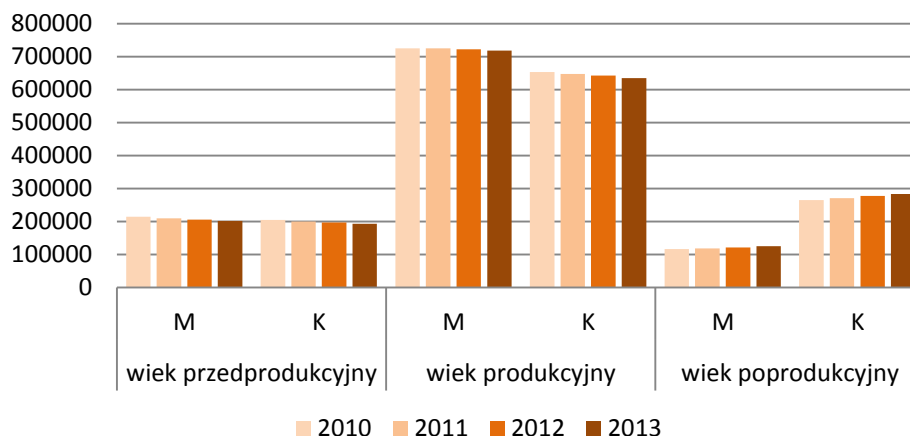
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 18.05.2015

Zarówno wiek przedprodukcyjny jak i produkcyjny charakteryzują się większą liczbą mężczyzn niż kobiet. Jednakże w obu grupach zauważyć można tendencję spadkową liczby mieszkańców. W przypadku grupy 0 – 17 różnica między 2010 a 2013 wyniosła 23 864 osoby, a w grupie produkcyjnej – 25 057.

W województwie lubelskim przybywa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Z danych statystycznych z 2010 roku wynika, że województwo zamieszkiwały 381 963 osoby w wieku poprodukcyjnym, w tym 265 078 kobiet (69,40%). W 2013 roku tak jak w latach poprzednich, osoby w wieku poprodukcyjnym to przede wszystkim kobiety (70%).

Poniższy wykres przedstawia podział ludności według grup ekonomicznych oraz płci. Dane uwzględniają zmiany w latach 2010 – 2013.

Wykres nr 3. Liczba ludności województwa lubelskiego według ekonomicznych grup ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 22.05.2015

Prognozy GUS wskazują postępujący spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w województwie lubelskim w kolejnych latach. Poniższa tabela obrazuje omawiany trend z uwzględnieniem wprowadzonego nowego wieku emerytalnego.

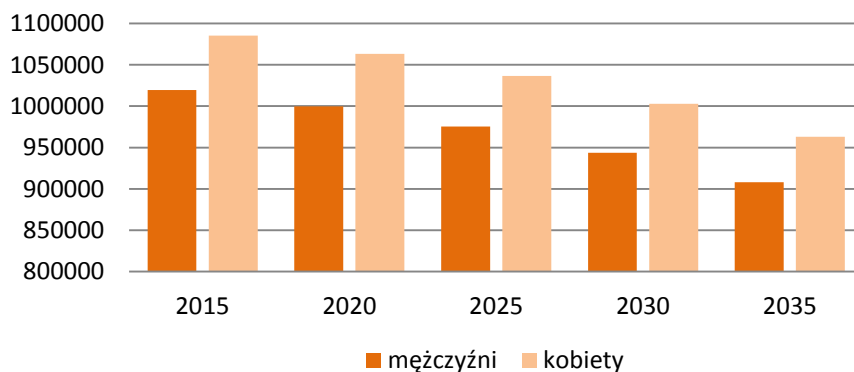
Tabela nr 7. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie lubelskim z uwzględnieniem zmian wieku emerytalnego (w tysiącach).

	Wiek emerytalny						
	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035
Mężczyźni	65,25	65,5	65,75	67	67	67	67
Kobiety	60,25	60,5	60,75	62	63,25	64,5	65,75
Wiek	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035
Ogółem	2 156	2 148	2 140	2 096	2 050	1 996	1 933
Przedprodukcyjny	395	388	382	361	340	306	282
Produkcyjny	1 359	1 355	1 350	1 309	1 256	1 226	1 187
Poprodukcyjny	402	405	408	426	453	464	464

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-1,5.html> data pobrania 25.05.2015

Do 2035 roku prognozuje się około 50 % spadek liczby mieszkańców Lubelszczyzny w porównaniu z 2015.

Wykres nr 4. Prognoza dotycząca liczby ludności według płci na lata 2015 - 2035 dla województwa lubelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z <http://www.stat.gov.pl/Bank Danych Lokalnych>, data pobrania: 25.05.2015

1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2015 – 2035

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest obserwowane od wielu lat. Z danych GUS wynika, że liczba osób powyżej 60 roku życia wzrasta systematycznie, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim.

Tabela nr 8. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2008 – 2013 w kraju i województwie lubelskim.

Lata	Polska	Województwo lubelskie
2008	6 195 732	369 955
2009	6 311 615	374 212
2010	6 455 626	381 963
2011	6 653 369	389 457
2012	6 860 973	398 595
2013	7 078 151	408 423

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 25.05.2015

Województwo lubelskie, tak jak pozostałe regiony kraju dotknięta jest procesem starzenia się społeczeństwa. W 2013 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w Polsce wyniósł 18%, natomiast na Lubelszczyźnie 19%, tak więc zaliczamy się do społeczeństw, które przekroczyły próg starości zaawansowanej⁶.

Wśród osób w wieku poprodukcyjnym większą grupę stanowią kobiety. W 2002 roku tworzyły 67,2% ogółu mieszkańców województwa, a w 2013 odsetek ten wzrósł do prawie 70%. W poniższej tabeli wyszczególniono podział na płeć wraz z ich odsetkiem procentowym w ostatnich latach.

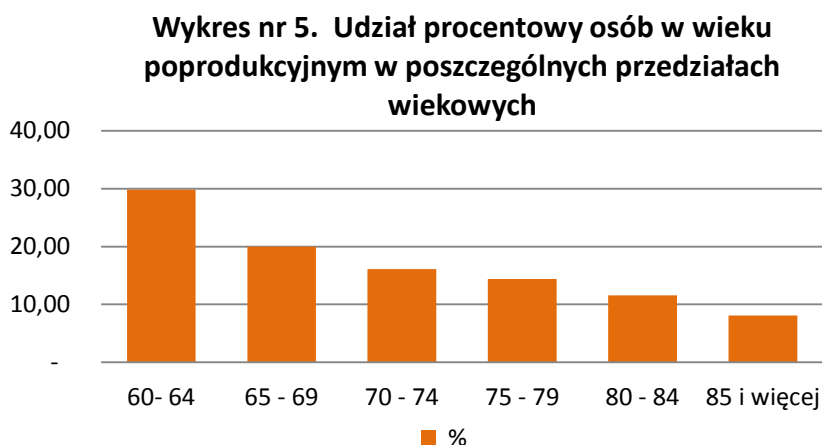
Tabela nr 9. Podział wieku poprodukcyjnego z uwzględnieniem płci w poszczególnych latach

Lata	Wiek poprodukcyjny				
	(M: 65 i pow.; K: 60 i pow.)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2002	356 684	117 002	32,80%	239 682	67,20%
2003	357 324	117 605	32,90%	239 719	67,10%
2004	358 306	117 754	32,90%	240 552	67,10%
2005	360 090	118 051	32,80%	242 039	67,20%
2006	363 171	118 245	32,50%	244 926	67,50%
2007	365 971	117 097	32,00%	248 874	68,00%
2008	369 955	116 342	31,40%	253 613	68,60%
2009	374 212	116 014	31,00%	258 198	69,00%
2010	381 963	116 885	30,60%	265 078	69,40%
2011	389 457	118 367	30,30%	271 090	69,70%
2012	398 595	121 492	30,50%	277 103	69,50%
2013	408 423	125 001	30,60%	283 422	69,40%

⁶ Wyznacznikiem demograficznej starości jest przekroczenie 12% udziału ludzi 60 – letnich i starszych w ogólnej liczbie ludności. Jeśli odsetek ten przekroczy wskaźnik 15% w ogólnej strukturze, dana społeczność weszła w fazę starości zaawansowanej, za Pakuła M., „Postawy osób starszych wobec edukacji”, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010, s. 40

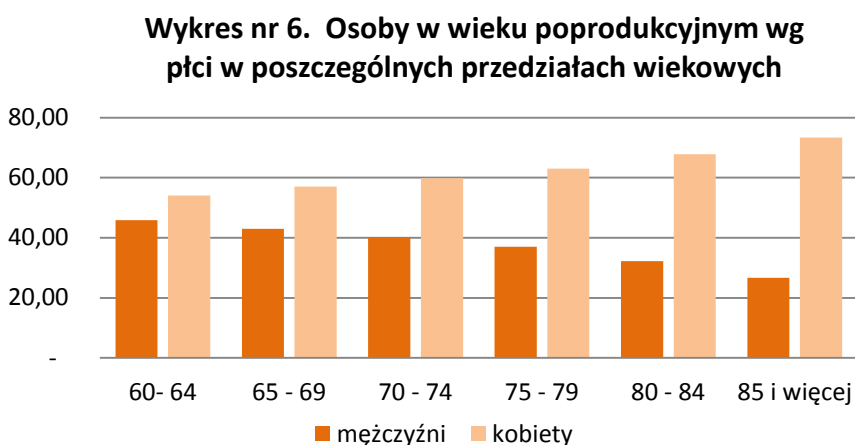
Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 22.05.2015

Najliczniejszą grupę osób w wieku poprodukcyjnym tworzą mieszkańcy Lubelszczyzny w przedziale wiekowym 60 – 64 lata i stanowią oni niemal 30% ogółu osób w wieku poprodukcyjnym. Kolejnym przedziałem mającym dość wysoki odsetek jest przedział 65 – 69 i stanowi on 20%. Najmniej liczną grupę tworzą osoby mające 85 lat i więcej. Procentowe ujęcie wyodrębnionych przedziałów wiekowych przedstawia wykres nr 4.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://www.stat.gov.pl/Bank> Danych Lokalnych, data pobrania 22.05.2015

Dodatkowo w grupie poprodukcyjnej dokonano podziału na płeć w poszczególnych przedziałach wiekowych. Dane te przedstawiono na wykresie nr 5.

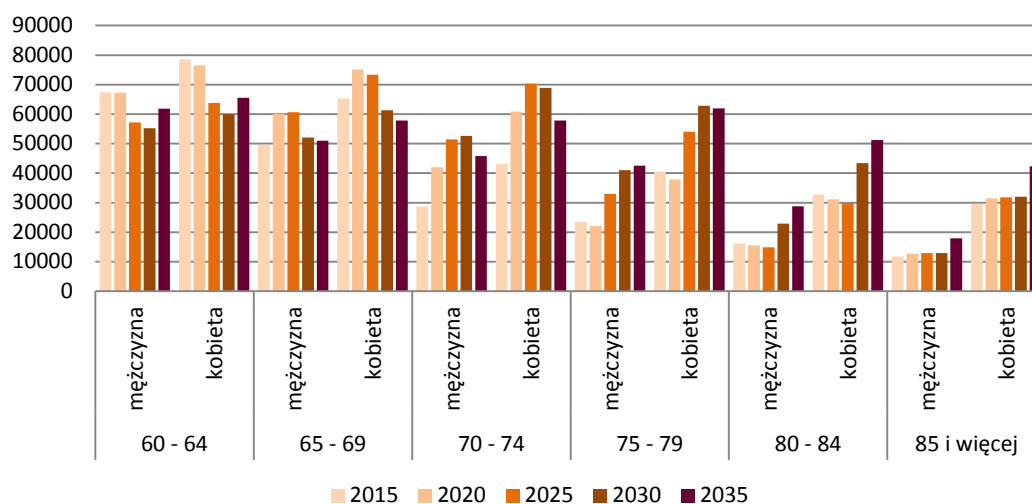

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://www.stat.gov.pl/Bank> Danych Lokalnych, data pobrania 22.05.2015

Wzrost odsetka kobiet w wieku poprodukcyjnym obserwuje się w każdym przedziale wiekowym. Najwyższy skok osiągnięto w przedziale 85 i więcej i wyniósł on ponad 70%, co stanowi 2/3 ogółu omawianego przedziału. Z kolei procent mężczyzn w każdym kolejnym przedziale systematycznie spada i stanowi niecałe 30% w ostatniej grupie wiekowej. Podobnie sytuacja kształtuje się w Polsce. Z *Diagnozy Społecznej 2013. Warunki i jakość życia Polaków* wynika, że „(...) proporcja kobiet jest tym większa im bardziej zaawansowany wiek – w grupie powyżej 79 lat kobiet jest dwukrotnie więcej niż mężczyzn: 66,1 do 33,9%”.⁷

Poszczególne przedziały wiekowe wraz z podziałem na płeć przedstawiono na wykresie nr 6.

Wykres nr 7. Prognoza na lata 2015 - 2035 według przedziału wiekowego osób w wieku poprodukcyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://www.stat.gov.pl/Bank> Danych Lokalnych, data pobrania 22.05.2015

Z danych GUS wynika, że tendencja spadkowa w grupie poprodukcyjnej będzie utrzymywać się do ostatniego roku prognozy. W dalszym ciągu najliczniejszą grupę stanowić będą kobiety i mężczyźni w przedziale wiekowym 60 – 64 lata. Jak wynika z danych z 2013 roku najmniejszą grupę stanowią mieszkańcy Lubelszczyzny w przedziale wiekowym 85 lat i więcej i szacuje się, że taka sytuacja będzie miała miejsce również w 2035 roku. W grupie tej nie zmieni się również liczba kobiet. W dalszym ciągu będzie wyższa od liczby mężczyzn. Taka sytuacja utrzyma się również w pozostałych przedziałach.

⁷ J. Czapiński, P. Błędowski, *Aktywność i jakość życia osób w podeszłym wieku*, [w:] *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2014, s. 334

1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim

Rynek pracy charakteryzują dwie grupy: osoby pracujące i bezrobotne. W odniesieniu do osób pracujących w strukturze tej grupy uwzględnia się płeć, poziom wykształcenia, sektory ekonomiczne jak i własności. Natomiast analizując sytuację bezrobotnych pod uwagę bierze się liczbę tych osób, stopę bezrobocia, a także strukturę płci, wieku, wykształcenie czy czas pozostawiania bez pracy.

W końcu grudnia 2014 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego wyniosła 116 869 osób i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 17,1 tys. osób, tj. o 12,8%). Należy podkreślić, że spadek liczby bezrobotnych w 2014 r. był znaczący w porównaniu z rokiem 2013, kiedy to odnotowano wzrost o 2,2%. Zmiany zaobserwowano również w skali kraju – na koniec 2014 r. liczba bezrobotnych była niższa o 15,4% niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 1,0% w 2013 r.), natomiast w stosunku do 2010 r., spadek wyniósł 6,6% i był większy niż w skali województwa .

W końcu 2013 roku liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego wyniosła 134 042 osoby. W porównaniu z rokiem 2012 odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych o 2 917 osoby. Natomiast różnica między bezrobotnymi zarejestrowanymi w 2011 i w 2012 wynosiła 8 684 osoby. Zmiany odnotowano również w skali kraju - na koniec 2011 roku liczba bezrobotnych wyniosła 1 982 676 osób, w 2012 – 2 136 815, natomiast w 2013 – 2 157 883.

Stopa bezrobocia w 2011 w skali kraju wyniosła 12,5%, natomiast w latach 2012 – 2013 pozostała na tym samym poziomie i miała wartość 13,4%. W województwie lubelskim w 2011 roku stopa bezrobocia wyniosła 13,2%, a w kolejnych latach wzrastała odpowiednio 14,1% i 14,4%.

Tabela nr 10. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2011 – 2014

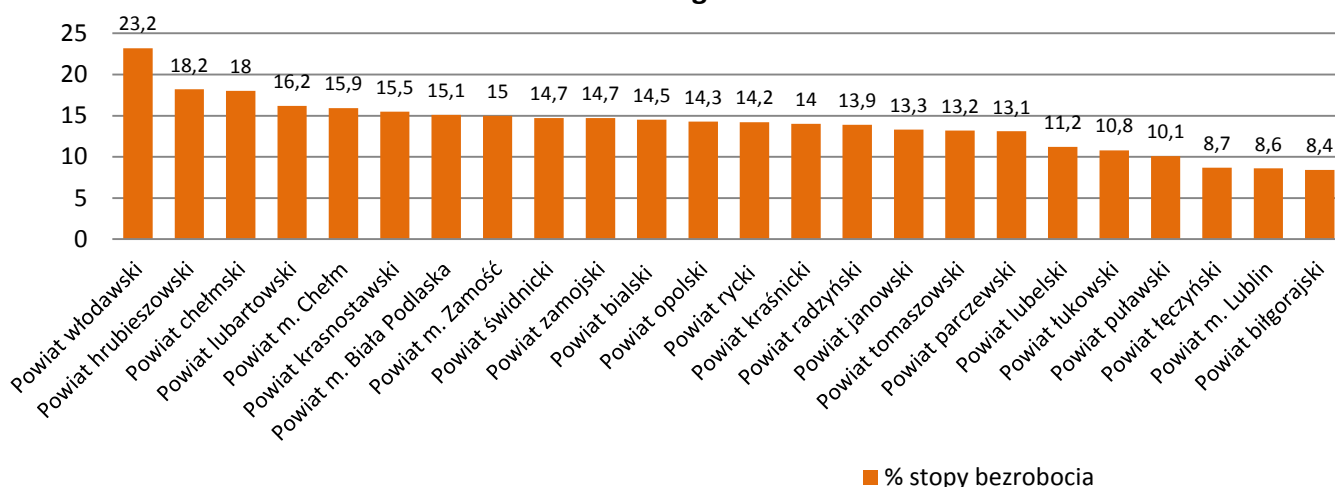
Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Bezrobotni zarejestrowani w tys.	122,4	131,1	134,0	116,9
Bezrobotni nowo zarejestrowani w tys. (w skali roku)	140,1	139,8	134	133,4
Stopa bezrobocia (%)	13,2	14,1	14,4	12,7

Źródło: opracowanie własne na podst. <http://www.stat.gov.pl/lublin>, data pobrania: 22.05.2015 oraz Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego 2014, Urząd Statystyczny w Lublinie, maj 2015 red. dr Krzysztof Markowski str. 31 , źródło: <http://www.stat.gov.pl/lublin>, data pobrania: 22.05.2015

Na poziomie powiatów w 2014 roku najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: włodawskim (23,2%), hrubieszowskim (18,2%) i chełmskim ziemskim (18%). Natomiast najniższą w powiatach: biłgorajskim - 8,4%, lubelskim grodzkim - 8,6% i łęczyńskim - 8,7%.

Zmniejszenie stopy bezrobocia w skali roku odnotowano we wszystkich powiatach. Na poniższym wykresie przedstawiono stopę bezrobocia poszczególnych powiatów województwa lubelskiego.

Wykres nr 8. Bezrobocie rejestrowane w powiatach województwa lubelskiego - stan na koniec grudnia 2014

Źródło: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobocie-rejestrowane-i-iv-kwartal-2014-r-3,18.html>, data pobrania 18.05.2015

Spośród 116 869 osób pozostających bez pracy pod koniec 2014 roku 56 316 stanowiły kobiety (48,2%). W skali kraju wśród osób bezrobotnych przeważają kobiety (51,5%). Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku wyniosła 9 328⁸ (92,0% ogółu bezrobotnych w regionie nie posiadało prawa do zasiłku – w 2013 r. 91,8%).

Na koniec grudnia 2014 roku w województwie lubelskim 73 026 osób (50,8% stanowiły kobiety) pozostawało w ewidencji urzędów pracy jako długotrwale bezrobotne (osoby pozostające w ewidencji bezrobotnych łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat). Stanowiły one 62,5% ogółu populacji bezrobotnych. W skali kraju bezrobotni tej subpopulacji stanowili 57,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Na koniec IV kwartału 2014 r. pod względem poziomu wykształcenia najliczniejszą kategorię w omawianej grupie stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 26,9% oraz zasadniczym zawodowym - 26,8%. Najmniej było osób ze średnim ogólnokształcącym – 10,8%. W skali kraju sytuacja przedstawiała się podobnie, osoby nie

⁸ Źródło: www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=175 data pobrania 18.05.2015.

posiadające średniego wykształcenia stanowiły zdecydowaną większość (60,4%) w tym osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (31,1%) oraz osoby z zasadniczym zawodowym (29,3%).

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie na koniec grudnia 2014 r. problemy ze znalezieniem pracy miały również następujące grupy bezrobotnych:

- bez kwalifikacji zawodowych - 34 647 osób (29,6% ogółu bezrobotnych);
- bez doświadczenia zawodowego - 41 345 osób (35,4% ogółu bezrobotnych);
- osoby samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia - 9 407 osób (8,04% ogółu bezrobotnych). Kobiety prawie całkowicie zdominowały tą populację bezrobotnych, w końcu omawianego okresu stanowiły 83,6% (tj. 7 861 osób);
- bezrobotni do 25 roku życia - 22 621 osób (19,3% ogółu bezrobotnych);
- bezrobotni powyżej 50 roku życia - 24 389 osób (20,9% ogółu bezrobotnych)⁹.

1.6. Infrastruktura społeczna

Jednym z obszarów, które obejmuje ocena zasobów pomocy społecznej jest infrastruktura społeczna, rozumiana jako zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności.

Informacje zebrane za pomocą systemu CAS z OPS, MOPR i PCPR z województwa lubelskiego pozwalają na przedstawienie danych z poszczególnych powiatów i miast na prawach powiatu. Sprawozdanie OZPS uwzględnia liczbę placówek z wyłączeniem zasobów ludzkich.

W porównaniu z rokiem ubiegłym, w 2014 roku zwiększyła się liczba mieszkań komunalnych i socjalnych, liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży oraz dla seniorów, a także liczba żłobków i przedszkoli. Dalszy wzrost liczby wymienionych instytucji prognozuje się również w roku 2015; wyjątek stanowi liczba mieszkań komunalnych gdzie prognoza dotyczy znacznej ich redukcji, jak również przedszkoli oraz świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży - jednak w tym przypadku przewiduje się jedynie niewielki spadek. Wśród instytucji społecznych w roku oceny wzrosła również liczba hospicjów (w kolejnym roku będzie się ona nadal zwiększała) i ośrodków dla cudzoziemców.

⁹ <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=178>, data pobrania 22.05.2015

Tabela Nr 11. Infrastruktura społeczna województwa lubelskiego

Lp.	Infrastruktura społeczna	2012	2013	Rok oceny	Rok po ocenie
1.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	21 974	21 490	21 843	21 654
2.	Liczba mieszkań socjalnych	1 826	1 876	2 115	2 165
3.	Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	34	43	67	71
4.	Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	935	1 083	1 136	1 126
5.	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży	442	482	545	543
6.	Liczba świetlic i klubów dla seniorów	119	140	167	179
7.	Liczba hospicjów	7	7	8	9
8.	Liczba ośrodków dla cudzoziemców, ubiegających się o status uchodźcy	4	4	5	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

W 2013 roku liczba mieszkań komunalnych w województwie lubelskim wyniosła 21 490, natomiast w roku oceny wzrosła o 353. Prognozuje się, że w roku 2015 liczba ta zmniejszy się i wyniesie 21 654. Najwięcej tego typu mieszkań występowało w m. Lublin – 9 440, czyli 43,3% ogółu wszystkich mieszkań tego typu na Lubelszczyźnie. Drugim, co do największej liczby mieszkań w zasobie gminy jest m. Zamość z 1 827 mieszkańami (8,4%) oraz m. Chełm – 1 546 czyli 7,07% ogółu. Najmniej tego typu mieszkań natomiast jest w powiatach: janowskim, krasnostawskim oraz łączyńskim. Niepokojąca jest prognoza spadku liczby mieszkań komunalnych przy ciągłym zapotrzebowaniu na tego typu lokale mieszkalne.

Liczba mieszkań socjalnych w województwie lubelskim wynosi ogółem 2 115 lokali, z czego najwięcej jest ich w m. Lublin – 255. Najmniej tego typu lokali znajduje się w m. Biała Podlaska i są to tylko 4 mieszkania.

Istotne jest również przedstawienie sytuacji osób oczekujących na mieszkanie oraz wniosków złożonych przez klientów do poszczególnych jednostek. Odnośnie liczby wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy w roku oceny złożono 2 646 podań; w kolejnym roku prognozuje się wzrost liczby wniosków o 13. Z kolei liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne zwiększyła się o 86 osób w stosunku do roku 2013 i wynosi 1 577 w roku oceny. W kolejnym roku prognozowany jest wzrost liczby oczekujących o 68 osób. W 2014 roku przeprowadzono 138 wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego. W 2015 roku przewiduje się wzrost liczby takich wyroków do 154.

W roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowało 67 żłobków, z czego 23 znajdują się w m. Lublin. Żłobki dysponują ogółem 2 839 miejscami. Liczba ta wzrasta

w kolejnych latach i szacuje się, że w następnym roku wyniesie 2 952 miejsc. Siedem powiatów nie wykazało funkcjonowania żłobków na swoim terenie (w roku 2014 – 10).

Ogółem w województwie lubelskim jest 1 136 przedszkoli wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach (łącznie 56 741 miejsc). Najwięcej przedszkoli – 105 znajduje się w m. Lublin i stanowią one ok. 9 % wszystkich przedszkoli w województwie lubelskim, zarówno publicznych jak i niepublicznych. Prognozuje się, że w następnym roku liczba przedszkoli w województwie spadnie do 1 126.

Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w roku oceny wynosi 545. W liczbie tej mieszczą się świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe jako placówki pozaszkolne. Z podsumowania sprawozdania wynika, że najwięcej takich placówek znajdowało się w powiecie tomaszowskim – 55, zamojskim – 49 oraz w powiecie puławskim – 48.

Na terenie Lubelszczyzny łącznie znajduje się 167 świetlic i klubów dla seniorów. Na podstawie danych z poprzednich lat wynika, że placówek tego typu systematycznie przybywa; prognoza na rok kolejny przewiduje dalszy wzrost liczby ww. placówek do 179. Najwięcej placówek wykazały powiaty zamojski, bialski i rycki.

Z danych z oceny wynika, że w latach 2012 – 2013 liczba hospicjów pozostała na tym samym poziomie i wyniosła 7. W 2014 r. liczba hospicjów wzrosła do 8. Hospicja znajdują się w m. Chełm, m. Lubartów, m. Puławy, m. Włodawa, m. Lublin (2 hospicja), m. Biłgoraj oraz w gminie Łabunie w powiecie zamojskim. W pozostałych powiatach i miastach na prawach powiatu ocena zasobów nie wykazała funkcjonowania takich jednostek.

W województwie lubelskim w roku oceny znajdowało się 5 ośrodków dla cudzoziemców, którzy ubiegają się o status uchodźcy. Ośrodki te zlokalizowane były w powiatach radzyńskim (2 ośrodki) i bialskim, oraz w dwóch miastach na prawach powiatu: Białej Podlaskiej oraz w Lublinie.

2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, gmina oraz powiat realizują działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podejmują one działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka zmierzając do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Przydzielając rodzaj, formę i wielkość świadczenia jednostka bierze pod uwagę z jednej strony potrzeby osób i rodzin, ich możliwości oraz zasoby, zaś z drugiej swoje cele i możliwości. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, gmina oraz powiat realizują działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podejmują one działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka zmierzając do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia – w tej grupie ujęte zostały osoby i rodziny, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – z uwzględnieniem zarówno pomocy, która udzielana była w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomocy bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. W grupie tej uwzględnione są także osoby i rodziny objęte wyłącznie pracą socjalną, wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci skierowań do zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, skierowań do prac społecznie użytecznych itp. W przypadkach, w których nie wszystkie te osoby były ujęte w bazie informacyjnej Pomost jednostki dokonywały ich korekty, uzupełniając dane informacjami z własnych źródeł.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w roku 2014 jednostki udzieliły pomocy i wsparcia ogółem 181 157 osobom, tj. o ponad 13 tysięcy więcej niż w roku poprzednim, prognozy na rok następny wskazują bardzo niewielki wzrost liczby osób korzystających z pomocy (o ok. 200 osób).

Natomiast świadczenia przyznane zostały 117 610 osobom z 71 257 rodzin. W skład tych rodzin wchodziło 208 913 osób, co stanowi 9,7 % mieszkańców województwa lubelskiego.

2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie

Zadania pomocy społecznej w gminach wykonują jednostki organizacyjne – ośrodki pomocy społecznej. Zadania ośrodków pomocy społecznej w miastach na prawach powiatu realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej rodzinie.

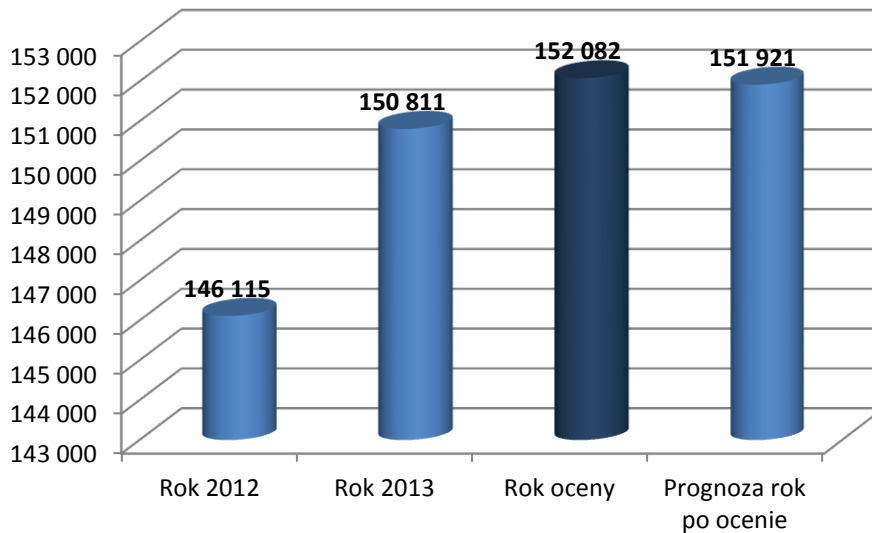
Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, gmina realizuje działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Działania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Przydzielając rodzaj, formę i wielkość świadczenia ośrodek bierze pod uwagę z jednej strony potrzeby osób i rodzin, ich możliwości oraz zasoby, zaś z drugiej - cele i możliwości jednostki.

2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia

Wsparciem ośrodków pomocy społecznej oraz 4 miejskich ośrodków pomocy rodzinie w województwie lubelskim w 2014 roku objęto 152 082 osoby. W odniesieniu do roku 2013 liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia nieznacznie wzrosła (wzrost o 1 271 osób tj. o 0,8 %). Prognozy na rok 2015 wskazują, że w porównaniu do roku oceny liczba osób objętych wsparciem utrzyma się na zbliżonym poziomie. Wykazane osoby uzyskały pomoc i wsparcie w ramach zdań własnych i zleconych (udzielonej w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego).

Wykres nr 9. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia /zadania gminy/

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie

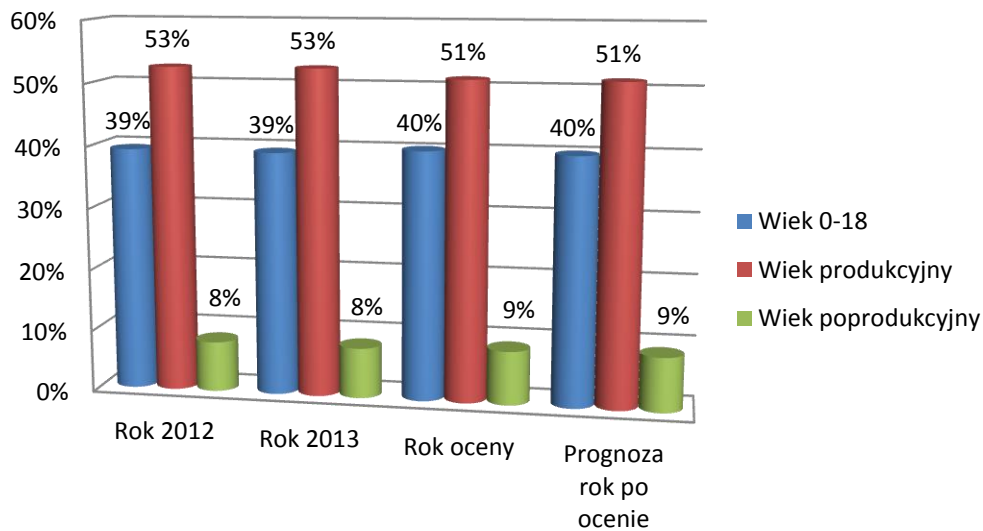
W 2014 roku pomoc w formie świadczeń bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania otrzymało 115 659 osób z 69 379 rodzin (liczących łącznie 205 134 osoby). Ponad połowę – 58% (66 587 osób), którym przyznano świadczenie stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy. W porównaniu z rokiem 2013 liczba osób, którym przyznano świadczenie zmalała o 4%, natomiast prognozy na rok 2015 wskazują, iż liczba osób, którym przyznane zostanie świadczenie utrzyma się na zbliżonym poziomie.

W roku oceny świadczenia pieniężne przyznano 56 712 osobom z 52 157 rodzin (liczących 143 917 osób). W porównaniu z rokiem 2013 liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne zmalała o 4%. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w rok po ocenie liczba osób i rodzin pobierających świadczenia pieniężne wzrośnie o ok. 4%.

Natomiast, z pomocy w formie świadczeń niepieniężnych w roku oceny skorzystało 63 014 osób (z 36 120 rodzin liczących 137 124 osoby). W odniesieniu do roku 2013 liczba osób i rodzin zmalała o 6%, z kolei w roku 2015 ośrodki pomocy społecznej prognozują wzrost o 1%.

56% osób, którym przyznano świadczenie to kobiety. Biorąc pod uwagę przedziały wiekowe osób korzystających z pomocy społecznej zauważalne stają się sukcesywne zmiany: zmniejsza się udział osób w wieku produkcyjnym na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym oraz dzieci i młodzieży w wieku 0 – 17 lat. Przedstawia to poniższy wykres:

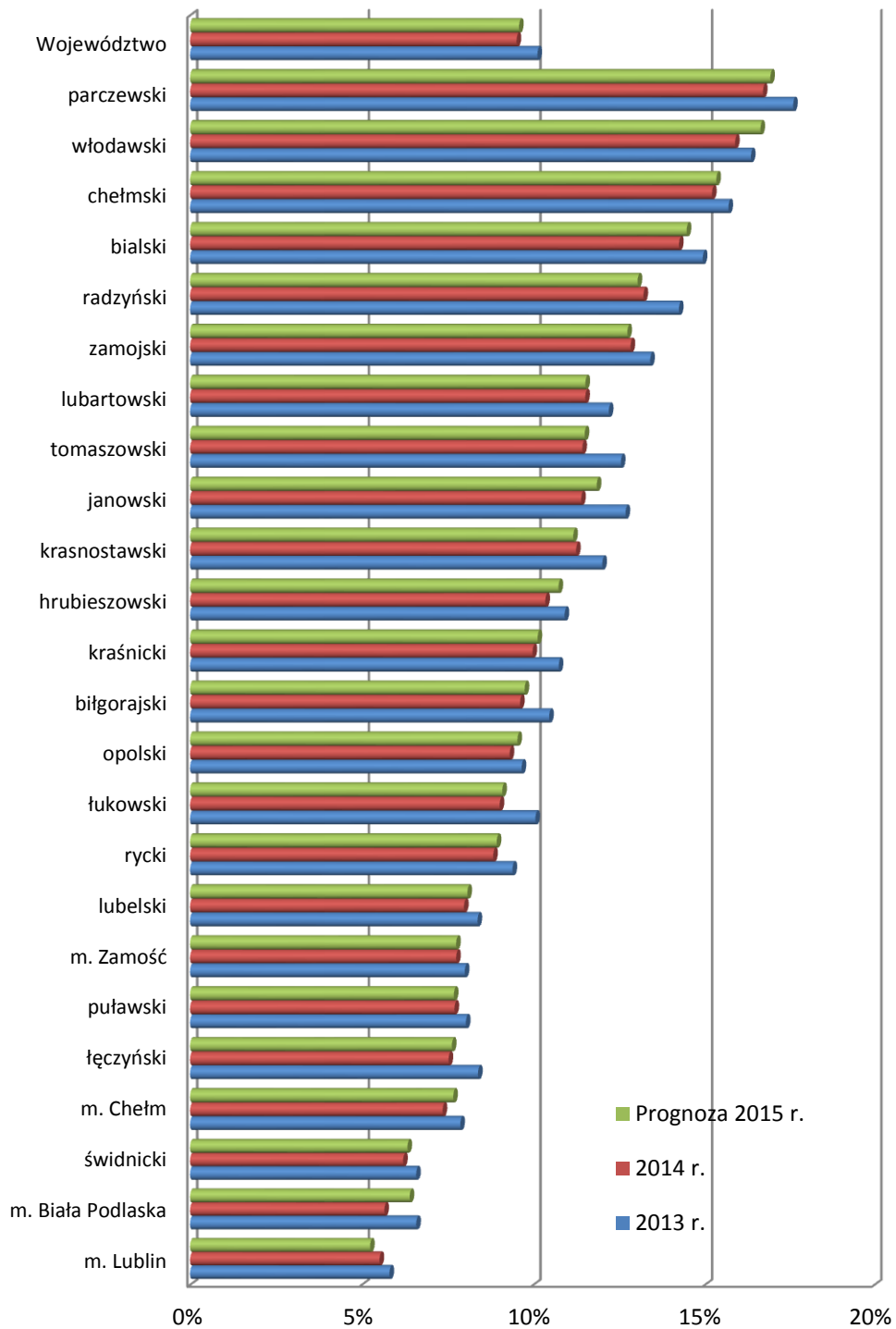
Wykres nr 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przedziałach wiekowych

Z uwagi na zmianę w formularzu OZPS w roku bieżącym wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej wyliczany jest na podstawie liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie, w roku ubiegłym natomiast liczony był na podstawie liczby osób w rodzinach, którym udzielono pomocy i wsparcia. Liczba ta obejmowała większą liczbę osób niż ta, której przyznano świadczenie.

W roku 2014 ze wsparcia gmin skorzystało 9,5% mieszkańców Lubelszczyzny. W ujęciu powiatowym w roku oceny najwyższy był w powiatach parczewskim, włodawskim i chełmskim – odpowiednio 17, 16 i 15%, bialskim – 14% oraz radzyńskim i zamojskim – 13%. Z kolei najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w M. Lublinie, M. Białej Podlaskiej, i powiecie świdnickim – po 6%. Do powiatów, w których odsetek korzystających ze wsparcia i pomocy jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego należą również: M. Chełm, powiat łączyński, puławski, M. Zamość, lubelski, rycki, łukowski i opolski. Przedstawia to poniższy wykres:

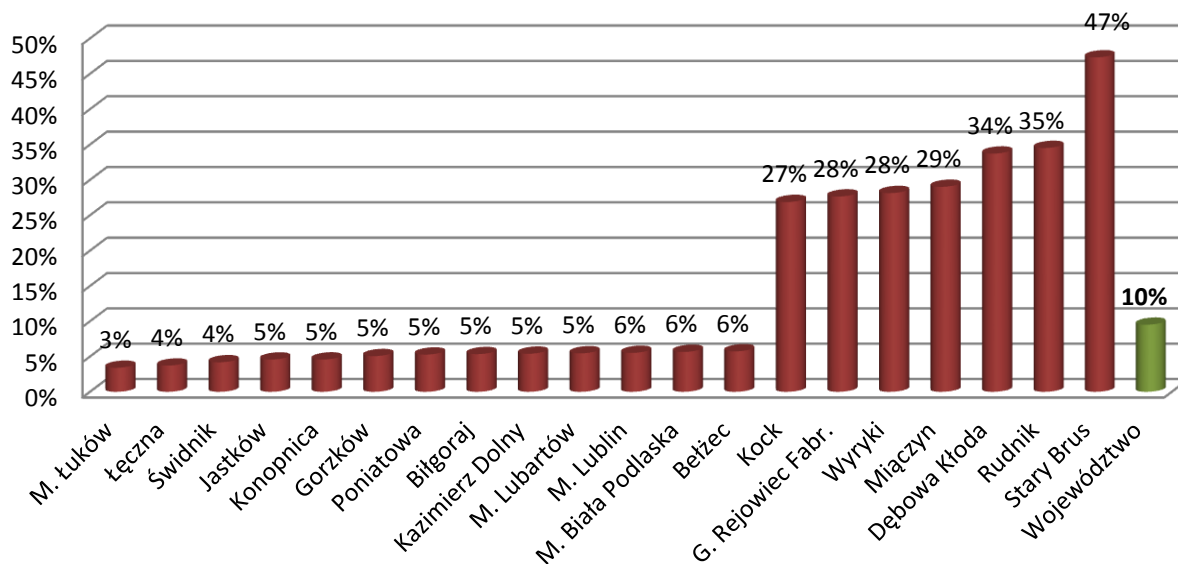
Wykres 11. Udział procentowy osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie do liczby mieszkańców

Wskaźnik korzystających z pomocy w poszczególnych gminach jest zróżnicowany - w większości, to jest w 111 (52%) gminach przyjmuje wartości wyższe od wojewódzkiego, przy czym najwyższy odsetek korzystających w 2014 roku - podobnie jak w latach

poprzednich – odnotowano w gminie Stary Brus (powiat włodawski) – 47%. Najmniejszy odsetek mieszkańców korzystających z pomocy i wsparcia w roku oceny występuje w mieście Łuków – 3%, gminie Łęczna i mieście Świdnik – 4%.

Wykres 12. Gminy o najniższym i najwyższym wskaźniku korzystania z pomocy społecznej w 2014 r.

2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia

Podobnie jak w latach ubiegłych w roku 2014 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia są ubóstwo i bezrobocie:

- ubóstwo – 43 865 rodzin liczących 128 844 osoby,
- bezrobocie – 35 891 rodzin liczących 111 925 osób.

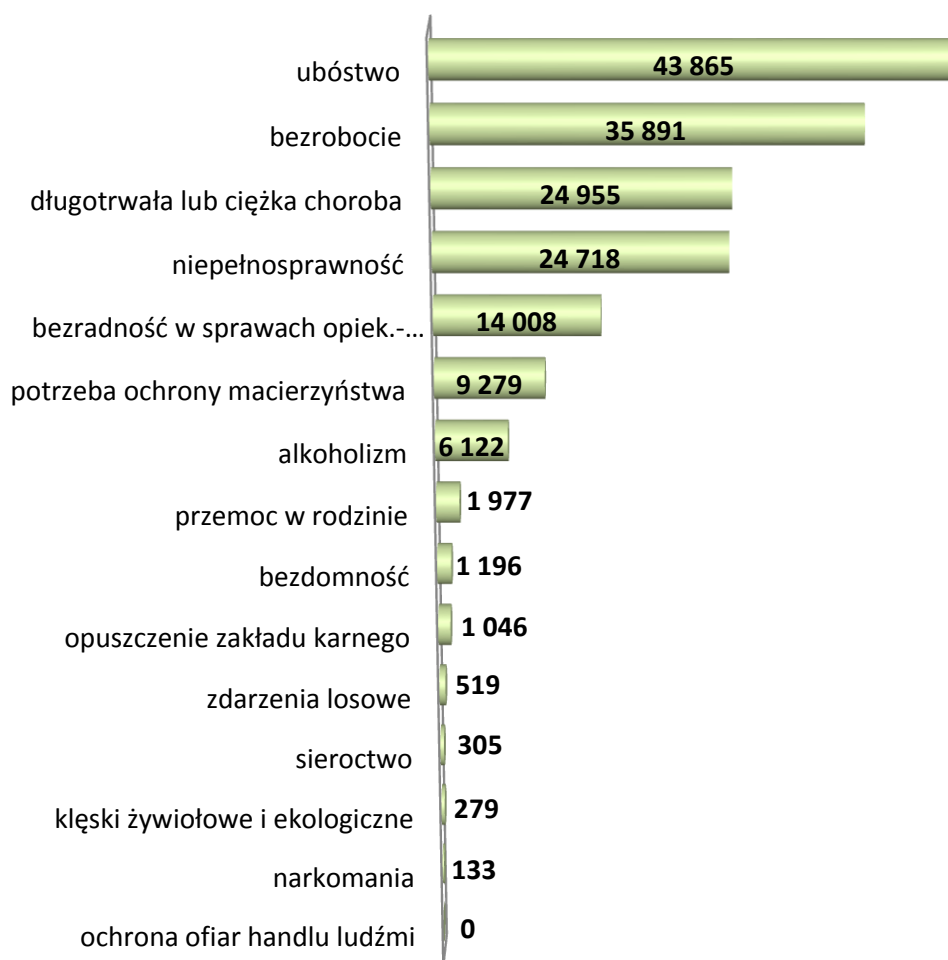
W porównaniu z rokiem 2013 odnotowano spadek liczby rodzin dotkniętych powyższymi problemami – zarówno liczba rodzin dotkniętych ubóstwem, jak i bezrobociem zmalała o ok. 3 i 6%. W roku 2015 ops-y prognozują utrzymanie się na tym samym poziomie liczby rodzin z tymi problemami.

Kolejnymi przyczynami korzystania z pomocy i wsparcia w roku oceny są:

- długotrwała choroba – 24 955 rodzin i 63 811 osób w rodzinach,
- niepełnosprawność – 24 718 rodzin i 59 108 osób w rodzinach,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 14 008 rodzin i 54 867 osób w rodzinach,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 9 279 rodzin,
- alkoholizm – 6 122 rodziny.

Bezdomność, opuszczenie zakładu karnego, przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe, klęski żywiołowe i ekologiczne, narkomania oraz potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi są trudnymi sytuacjami życiowymi, z powodu których pomoc i wsparcie udzielane są najrzadziej. Prezentuje to poniższy wykres:

**Wykres 13. Powody korzystania z pomocy społecznej w 2014 r.
liczba osób**

2.1.3. Usługi pomocy społecznej

W związku z narastaniem problemów społecznych występuje coraz większe zapotrzebowanie na usługi pomocy społecznej m.in. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, pracę socjalną oraz kontrakt socjalny.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomoc ta jest przyznawana, gdy osoba jest pozbawiona pomocy innych osób, lub rodzina nie może tej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc

w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

W roku 2014 z pomocy w formie usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gminy skorzystało ogółem 4 501 osób, w tym 341 ze specjalistycznych. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych wzrosła o ponad 1 %. Prognozy na 2015 rok wskazują na dalszy wzrost liczby osób korzystających z usług opiekuńczych o 3%. Koszt świadczeń w roku oceny wyniósł łącznie 19 860 289 zł. W roku 2015 prognozuje się 4 % wzrost kosztów usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych do wysokości 20 614 239 zł.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W roku 2014 z tej formy pomocy skorzystało 913 osób. Koszt realizacji świadczeń wyniósł 6 528 815. W prognozach na rok 2015 gminy wskazują na 4% zmniejszenie liczby osób korzystających z tego typu świadczeń. Prognozowane jest jednocześnie nieznaczne zwiększenie kwoty świadczeń do wysokości 6 620 724 zł.

Pomoc w formie specjalistycznego poradnictwa, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego jest udzielana osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach poradnictwa prawnego udziela się informacji dotyczących obowiązujących przepisów z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne jest realizowane przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje natomiast problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły 7 282 rodziny liczące 20 178 osób, tj. o ok. 1 400 osób więcej niż w 2013 roku. Prognozy na 2015 wskazują, na dalszy wzrost liczby rodzin korzystających z takiego wsparcia o ok. 4 %.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem prowadzonej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego. W razie konieczności rodzinie udziela się również schronienia na okres do 3 miesięcy. Dane ośrodków pomocy społecznej wskazują, że liczba rodzin wymagających

pomocy w formie interwencji kryzysowej sukcesywnie rośnie. W roku oceny objęto nią 1 211 rodzin liczących 3 554 osoby. W porównaniu z rokiem 2013 liczba rodzin wzrosła o 5%, w roku 2015 ośrodki pomocy społecznej prognozują dalszy wzrost liczby rodzin korzystających z poradnictwa.

Prowadzenie pracy socjalnej należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Praca socjalna jest prowadzona przez pracowników socjalnych. Działania podejmowane w jej ramach mają na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prace socjalną prowadzi się:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. W roku 2014 z pomocy w formie pracy socjalnej skorzystały 55 252 rodziny liczące 154 599 osób. Prognozuje się, że w roku 2015 pracownicy socjalni tą formą pomocy obejmą 57 175 rodzin liczących 159 694 osoby. Należy podkreślić, że udzielanie pracy socjalnej należy do jednych z najważniejszych zadań realizowanych przez pracowników socjalnych. Skuteczna praca socjalna powinna doprowadzić do aktywizacji i samodzielności klientów pomocy społecznej, a w konsekwencji wyjście z systemu pomocy. Jednym z podstawowych narzędzi pracy socjalnej jest kontrakt socjalny – czyli pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt socjalny określa uprawnienia i zobowiązania stron, to jest pracownika socjalnego i klienta, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. W roku 2014 zawarto 5 852 kontrakty socjalne (o 688 mniej niż w 2013 roku) z 7 206 osobami, z czego 494 kontrakty podpisano w ramach uczestnictwa w Klubie Integracji Społecznej (o 293 więcej niż w 2013 roku). Do roku 2013 liczba zawartych kontraktów socjalnych sukcesywnie rosła z uwagi na wykorzystywanie przez pracowników socjalnych tego narzędzia przy realizacji projektów systemowych z EFS. W momencie zakończenia tej perspektywy finansowej (2007-2013) ośrodki pomocy społecznej prognozują dalszy spadek liczby kontraktów i liczby osób nimi objętych w 2015 roku. Zaznaczyć należy, że w 2014 roku 15 ops-ów z terenu województwa lubelskiego nie realizowało kontraktów socjalnych.

2.1.4. Świadczenie pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej rodzinom wymagającym wsparcia udzielają pomocy w ramach zadań własnych i zleconych gminie, w formie świadczeń pieniężnych

i niepieniężnych. Zgodnie za art. 36 ustawy o pomocy społecznej do świadczeń pieniężnych zaliczamy:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Z kolei do świadczeń niepieniężnych zaliczamy między innymi następujące formy pomocy:

- praca socjalna,
- zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- ubranie,
- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych).

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej

Świadczenia pieniężne w 2014 roku przyznano 56 712 osobom. Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego – 40 323 osoby (o 4 % więcej niż w 2013 r.), w tym 24 274 osobom przyznano zasiłek w ramach Programu Wieloletniego „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania”. Zasiłek okresowy przyznano 28 936 osobom (o 6 % mniej niż w 2013 roku), zasiłek stały zaś wypłacono 10 075 osobom (o 2% więcej niż w 2013 r.), w tym 7 826 osobom samotnie gospodarującym. Z przedstawionych prognoz wynika, że w 2015 roku

liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego i okresowego wzrosnie o ok. 1 %, natomiast zasiłku celowego o 8 %.

Ze względu na wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje świadczeń pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na zasiłki okresowe – 43%. Podobnie jak w przypadku liczby osób w roku 2014 prognozowany jest wzrost kosztów realizacji świadczeń pieniężnych.

Tabela nr. 12 Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Kwota świadczenia w zł	% udział
Zasiłek stały	10 075	43 357 282	33 %
Zasiłek okresowy	28 936	56 578 341	43 %
Zasiłek celowy ogółem	40 323	30 347 935	23 %
Zasiłek celowy przyznany niezależnie od dochodu – art. 39 a ust. 1 i 2	121	75 130	1 %

Średnia wysokość zasiłku okresowego w województwie lubelskim w 2014 roku wyniosła 363 zł, zasiłku stałego – 430 zł. W przypadku zasiłku celowego łączna wysokość świadczeń przyznanych jednej osobie wynosiła 753 zł.

Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego w roku oceny było bezrobocie – 23 363 osoby, to jest 81% wszystkich świadczeniobiorców zasiłku okresowego w roku 2014 stanowiły osoby bezrobotne.

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej

Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest pomoc w formie posiłku. W roku 2014 z posiłku skorzystało ogółem 58 259 osób. W porównaniu z rokiem 2013 liczba osób objętych tego typu wsparciem spadła o 2 428 osób tj., o 4 %. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w 2015 z posiłku skorzysta 59 157 osób, czyli w odniesieniu do roku oceny liczba osób wzrosnie o 898 osób tj., o ponad 1%. W roku 2014 na pomoc w formie posiłków wydatkowano ogółem 27 534 172 zł, natomiast prognozowany koszt w 2015 wynosi 28 195 424 zł.

Wśród osób korzystających z posiłku dominującą grupę stanowią dzieci – w roku oceny z tej formy pomocy skorzystało 55 033 dzieci tj, o 2 297 mniej niż w roku 2013. Z prognoz, na

2015 rok wynika, że liczba dzieci korzystających z posiłku wzrośnie o 600, tj. o 1%. Koszt posiłków dla dzieci w 2014 wyniósł 24 011 020 zł. Natomiast na rok 2015 prognozowany koszt posiłków w odniesieniu do roku oceny wzrośnie o ponad 2% do wysokości 24 546 432 zł.

Wsparcie w formie posiłków dla klientów ośrodków pomocy społecznej jest przyznawane przede wszystkim w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. 99% środków przeznaczonych przez gminy na posiłek pochodzi z tego programu.

Kolejnymi formami wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest udzielenie schronienia i pomoc w formie przyznania niezbędnego ubrania, jeżeli osoby lub rodziny są tego pozbawione. Udzielenie schronienia polega na przyznaniu tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych. Z kolei przyznanie niezbędnego ubrania polega na dostarczeniu osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

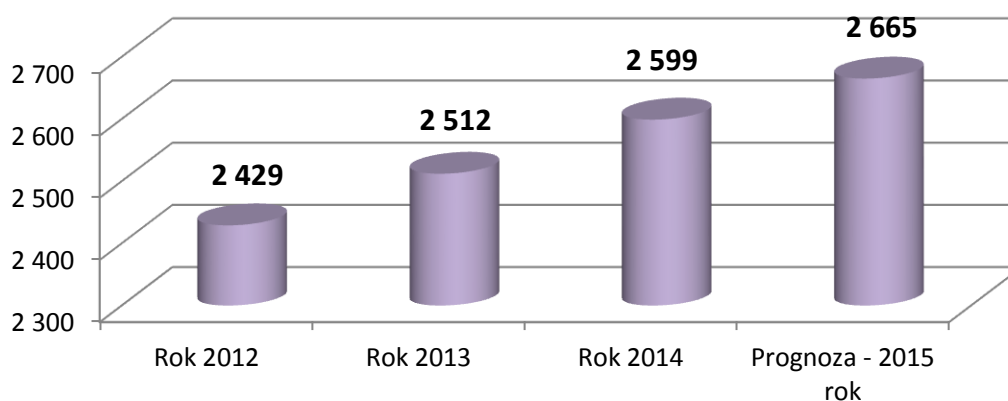
W roku 2014 schronienia udzielono 485 osobom, koszt pomocy wyniósł 1 436 286 zł. W porównaniu z rokiem 2013 zmalała liczba osób, którym udzielono tego typu pomocy, a tym samym zmalał także koszt udzielonej pomocy (odpowiednio: 50 osób i 17 692 zł). Z kolei prognozy na rok 2015 wskazują wzrost liczby osób wymagających udzielenia schronienia (o 32 osoby), natomiast koszt udzielenia schronienia wzrośnie o 131 119 zł. W przypadku pomocy w formie przyznania niezbędnego ubrania w roku 2013 ośrodki pomocy społecznej udzieliły tego rodzaju wsparcia 9 osobom, koszt pomocy wyniósł 1 284 zł. Prognozy na rok 2015 wskazują, że liczba osób wzrośnie do 35, zaś koszt do 12 895 zł. W stosunku do 2013 roku nastąpił znaczny spadek liczby osób korzystających: wyniósł on wtedy 27 osób oraz 5 236 zł.

Inną formą pomocy w ramach świadczeń niepieniężnych jest sprawienie pogrzebu – w roku oceny w gminach sprawiono pogrzeb dla 196 osób, koszt pochówku wyniósł 471 120 zł. Natomiast w roku 2013 liczba osób, którym sprawiono pogrzeb wyniosła 226, zaś koszt pochówku – 478 163 zł.

Do świadczeń niepieniężnych należy również kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. Jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W roku 2014 gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej 2 599 osobom, koszt pobytu wyniósł 52 079 798 zł. W roku 2013 gminy dofinansowały pobyt 2 512 osób, ponosząc koszty w wysokości 48 431 869 zł. Prognozuje się, że w roku 2015 w domach pomocy społecznej będzie przebywać 2 665 mieszkańców, za pobyt których płacić będą gminy – planowany koszt odpłatności wyniesie 56 379 399 zł.

Dane z ostatnich kilku lat wskazują, że sukcesywnie rośnie liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej, a w związku z tym rośnie koszt odpłatności za pobyt w tych domach ponoszony przez gminy. Z pewnością jest to związane z procesem starzenia się społeczeństwa Polski jak i Lubelszczyzny, jak również niewystarczającego rozwoju i dostępności usług środowiskowych skierowanych do tej grupy osób – z roku na rok coraz więcej mieszkańców regionu wymaga wsparcia. Przedstawia to poniższy wykres:

Wykres 14. Odpłatność gmin za pobyt w domu pomocy społecznej - liczba osób

2.1.5. Indywidualne programy pomocy

Jedną z ważnych form pomocy skierowaną do osób bezdomnych jest indywidualny program wychodzenia z bezdomności. Program ten polega na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. W roku 2014 indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności objęto 39 osób bezdomnych. W porównaniu z rokiem 2013 odnotowano spadek liczby osób bezdomnych objętych programem (o 11 osób). Prognozy na rok 2015 wskazują, że programem objętych zostanie 47 osób, czyli o 8 osób więcej niż w roku oceny. Przedstawione informacje wskazują, że jest to stosunkowo mało powszechna forma pomocy – w 2014 indywidualny program wychodzenia z bezdomności stosowano jedynie w 5 gminach. Są to miasta Biała Podlaska, Lublin, Zamość, Puławy i Świdnik. Prognozy wskazują, że w roku 2015 ta forma wsparcia będzie stosowana w 8 gminach, poza w/w w Chełmie, Biłgoraju i Puchaczowie.

Kolejną formą pomocy jest Indywidualny program zatrudnienia socjalnego, który stanowi zawartą indywidualną umowę z osobą, o której mowa w przepisach zatrudnienia socjalnego, skierowaną do zajęć w centrum integracji społecznej, które utworzone zostało w trybie i zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dn.13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

Kierownik centrum integracji społecznej przyjmuje osobę skierowaną do Centrum po podpisaniu z nią indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, w uzgodnieniu z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby. Program opracowuje pracownik socjalny CIS. Program powinien określać w szczególności:

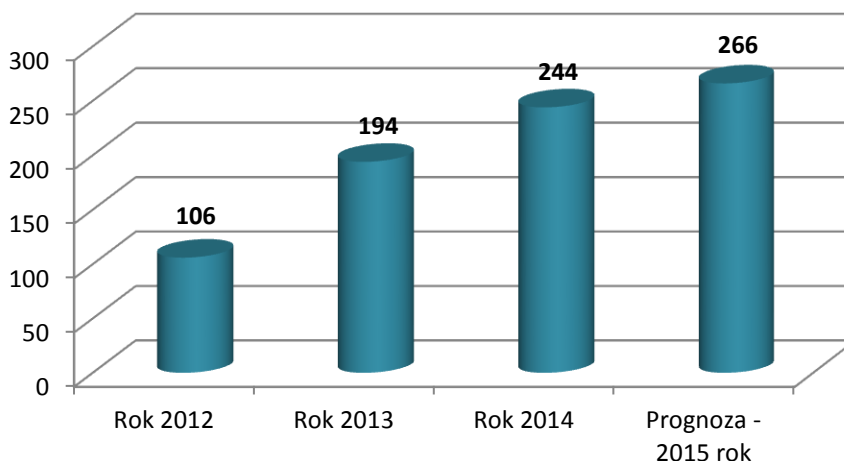
- 1) zakres i formy reintegracji zawodowej i społecznej;
- 2) rodzaje sprawności psychofizycznych niezbędnych do podjęcia pracy oraz metody ich ćwiczenia;
- 3) osoby odpowiedzialne za realizację programu.

W roku oceny indywidualny program zatrudnienia socjalnego skierowany był do 479 osób. W roku 2013 objęto nim 236 osób, natomiast w roku 2015 planuje się, że obejmie 470 osób.

W ramach wspierania rodziny (zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w 2014 roku liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny wynosiła 2 579 i w stosunku do roku 2013 wzrosła o 35 %. Na rok 2015 jednostki prognozują już niewielki, ok. 1 % wzrost tych rodzin.

Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej sukcesywnie wzrasta – sytuację tą przedstawia poniższy wykres:

Wykres 15. Liczba asystentów rodziny

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;

3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z taką rodziną wójt – właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy. Jest to jeszcze mało powszechna forma pomocy – w roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowały tylko dwie rodziny wspierające – podobnie jak w roku 2013. Natomiast na rok 2015 ops-y prognozują podpisanie umowy z 28 rodzinami wspierającymi.

Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

1. 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
2. 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
3. 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

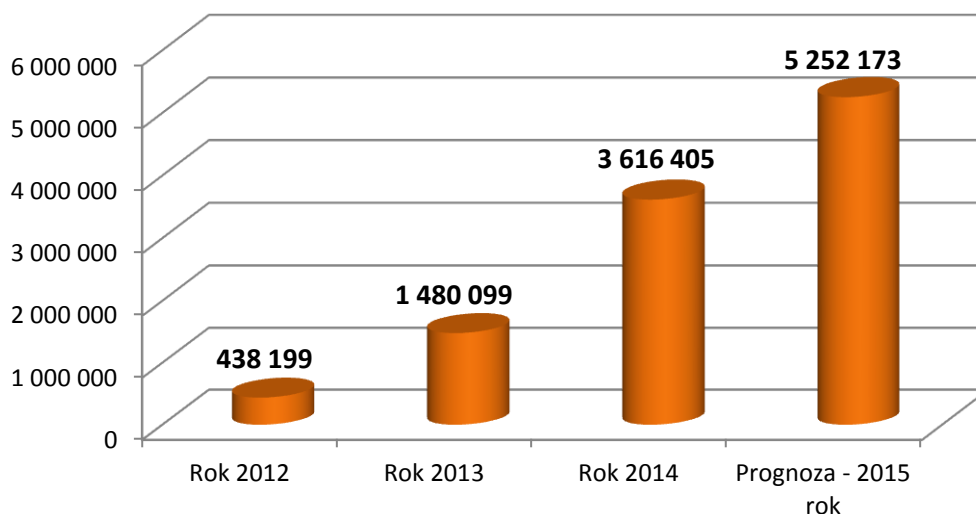
W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 2) 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 3) 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej

– średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

W roku 2014 gminy z tego tytułu poniosły koszty w wysokości 3 616 405 zł, tj. o ponad 2 mln zł więcej niż w 2013 roku. Prognozy na 2015 rok wskazują na dalszy wzrost tych kosztów.

Wykres 16. Odpłatność gmin za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych

2.1.6. Inne rodzaje pomocy i wsparcia

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych świadczeniami rodzinnymi są:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- 3) zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a;
- 4) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

W roku 2014 z pomocy w formie zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych skorzystało ogółem 111 855 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wynosił 284 683 896 zł. W porównaniu z rokiem 2013 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne spadła o 17 778 (tj. o 14 %), natomiast koszt świadczeń o 28 143 896 zł (tj. o 9 %). W roku 2015 w odniesieniu do roku oceny prognozowany jest niewielki wzrost liczby osób korzystających z powyższych form pomocy, a w związku z tym również kosztów wypłaconych świadczeń.

W roku 2014 wypłacono 9 061 jednorazowych dodatków z tytułu urodzenia się dziecka, w roku poprzednim liczba świadczeń była niższa o 39. Z kolei prognozy na rok 2015 wskazują wzrost liczby wypłaconych świadczeń do 9 226. W omawianych latach wysokość 1 świadczenia wynosi 1 000 zł.

W roku 2014 wypłacono 16 068 świadczeń w formie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka. W roku 2012 liczba tych świadczeń była niższa - wypłacono 15 666

świadczeń. W roku 2015 prognozuje się, że liczba tych świadczeń będzie wynosić 16 169. Tak samo jak w przypadku jednorazowych dodatków z tytułu urodzenia się dziecka wysokość 1 świadczenia wynosi 1 000 zł.

W ramach świadczeń opiekuńczych przyznawane są:

- świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługujące m.in. matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.
- dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego będący specjalnym wsparciem finansowym dla osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne. Podstawą dodatku jest rządowy program wspierania osób otrzymujących to świadczenie.
- zasiłek pielęgnacyjny, w tym: zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka, zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia oraz zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75,
- specjalny zasiłek opiekuńczy przysługujący osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.
- oraz zasiłek dla opiekuna (zgodnie z ustawą z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów) przysługujący osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja

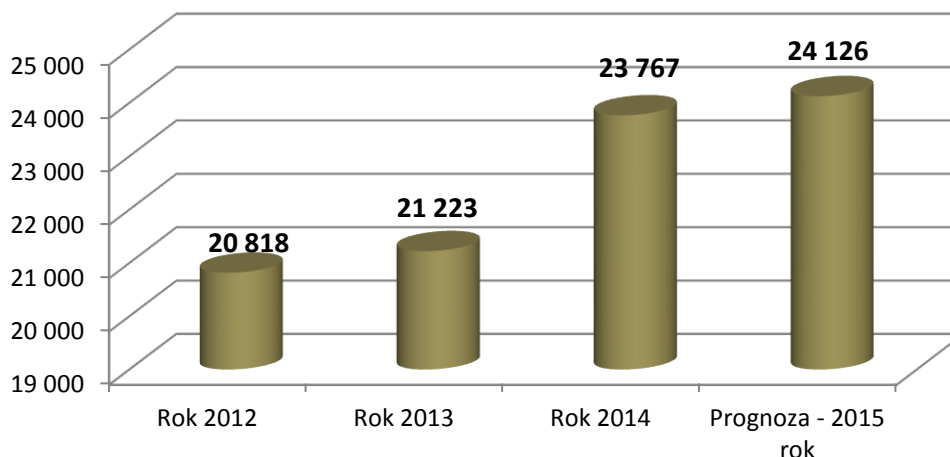
o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw z dniem 1 lipca 2013 r. Zasilek dla opiekuna przysługuje za okresy od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego oraz od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r.

Tabela nr 13. Środki finansowe (w zł) przeznaczone na świadczenia opiekuńcze w województwie lubelskim w latach 2012 – 2015

Świadczenia	2012	2013	2014	Prognoza 2015
świadczenie pielęgnacyjne	104 871 465	76 282 106	55 752 215	83 457 474
dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	1 126 000	4 233 900	4 706 417	1 135 417
zasilek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	20 712 357	21 746 959	22 139 865	22 119 652
zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej, w wieku powyżej 16 r. ż. o znacznym stopniu niepełnosprawności	32 519 411	35 462 155	33 703 452	34 078 070
zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej, w wieku powyżej 16 r. ż. o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	26 830 217	30 538 572	28 880 223	29 346 734
zasilek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat	1 528 470	1 536 639	1 458 243	1 433 938
specjalny zasilek opiekuńczy	x	2 789 400	6 490 066	9 746 039
zasilek dla opiekuna	X	X	56 834 415	34 447 962

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w roku 2014 przyznano 23 767 osobom (o 2 544 więcej niż w 2013 roku), na łączną kwotę 100 129 151 zł (w 2013 było to 98 730 593 zł). W roku 2015 prognozuje się dalszy wzrost liczby osób o 249 korzystających z świadczeń w ramach funduszu alimentacyjnego. Tendencję wzrostową przedstawia poniższy wykres:

Wykres 17. Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego

W roku 2014 gminy wypłaciły dodatki mieszkaniowe 33 024 gospodarstwom domowym na łączną kwotę 38 142 919 zł. W porównaniu z rokiem 2013 liczba osób korzystających z tej formy pomocy zmalała o 2 290, zaś kwota świadczeń o 2 551 420 zł. W roku 2015 prognozowany jest niewielki wzrost liczby gospodarstw domowych pobierających dodatki mieszkaniowe (do 33 264 gospodarstw) i kwoty wypłaconych świadczeń (do 38 934 731 zł).

Zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne od 1 stycznia 2014 r. tzw. odbiorcy wrażliwemu przysługuje prawo do dodatku energetycznego. Zgodnie z ustawą, odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej. W 2014 roku świadczenie tego typu przyznano 28 028 gospodarstwom domowym na kwotę 1 342 601 zł. Gminy prognozują, że w roku 2015 liczba gospodarstw korzystających z tego wsparcia wzrośnie do 47 449.

Ponadto, gminy województwa lubelskiego udzielają następujących form pomocy:

1. Opłacenie składki ubezpieczenia zdrowotnego – w roku 2014 opłacono składki dla 12 294 osób na kwotę 5 627 642 zł (rok 2013 – 12 896 osób, koszt 5 192 143 zł; prognoza na rok 2015 – 14 432 osoby, koszt 6 563 661 zł);
2. Opłacenie składki ubezpieczenia społecznego – w roku 2014 opłacono składki dla 9 740 osób na kwotę 15 274 289 zł (rok 2013 – 9 157 osób, koszt 10 873 723 zł; prognoza na rok 2015 – 10 095 osób, koszt 18 901 158 zł);
3. Świadczenie integracyjne (Centrum Integracji Społecznej) – w roku 2014 do zajęć w CIS skierowano 395 osób, którym wypłacono świadczenie integracyjne na łączną kwotę 2 146 067 zł (rok 2013 – 210 osób, koszt 1 265 014 zł; prognoza na rok 2015 – 394 osoby, koszt 3 120 312 zł);
4. Świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych – w roku 2014 wypłacono tego rodzaju świadczenia 1 348 osobom, koszt świadczeń wyniósł 1 707 234 zł (rok 2013 – 1 301 osób, koszt 1 517 089 zł; prognoza na rok 2015 – 1 207 osób, koszt 1 664 335 zł).
5. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne – w roku 2014 z tych form wsparcia skorzystało ogółem 56 183 uczniów. Koszt wypłaconych świadczeń wyniósł 38 080 678 zł (rok 2013 – 55 175 uczniów, koszt 36 688 175 zł; prognoza na rok 2014 – 56 566 uczniów osób, koszt 38 167 722 zł).

2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie

Powiatowe centra pomocy rodzinie są jednostkami organizacyjnymi powiatów, realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej i wspierania rodziny oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Na szczeblu powiatu pomoc społeczna kierowana jest wprost do osób najbardziej potrzebujących, tj. do dzieci pozostających bez opieki rodziców, rodzin zastępczych, wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin w kryzysie oraz osób niepełnosprawnych.

2.2.1. Indywidualne programy pomocy

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego – oznacza zawartą indywidualną umowę z osobą, o której mowa w przepisach zatrudnienia socjalnego, skierowaną do zajęć w centrum integracji społecznej, które utworzone zostało w trybie i zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dn. 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1134 z późn. zm). Na terenie województwa lubelskiego, w ramach zadań powiatu, program taki realizowało 207 osób, tj. o 86 więcej niż w roku 2013. Liczba ta dotyczy osób, z którymi w danym roku sprawozdawczym zostały zawarte takie umowy, a także osoby które w danym roku kontynuują taki program. Indywidualny program zatrudnienia socjalnego realizowany był tylko na terenie trzech miast na prawach powiatu – Lublinie, Chełmie oraz Białej Podlaskiej.

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obejmuje działania psychologiczne, edukacyjne i socjalizacyjne ukierunkowane na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie. W 2014 roku programy realizowane były w 16 powiatowych centrach pomocy rodzinie, a objętych nimi zostało 279 sprawców przemocy (w 2013 r. 383 osoby, w 2012 r. 225 osób). Prognoza na 2015 rok przewiduje realizację programów przez także przez 16 pcpr-ów oraz objęcie nimi 274 osób.

Indywidualny program integracji cudzoziemców w roku oceny realizowany był w czterech powiatach województwa lubelskiego: puławskim, łukowskim, mieście Biała Podlaska oraz Lublinie. Objętych nim zostało 71 osób, tj. o 40 osób więcej niż w roku 2013. Prognoza na 2015 rok przewiduje zmniejszenie liczby osób objętych tymi programami do 53 osób.

2.2.2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Zapewnienie dzieciom opieki w rodzinach zastępczych jest zadaniem realizowanym przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Od dnia 1 stycznia 2012 roku kwestie te regulują zapisy Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- a) spokrewniona,
- b) niezawodowa,
- c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka.

Rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Natomiast rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego przyjmuje dziecko:

1. na podstawie orzeczenia sądu;
2. w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną;
3. na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby w przypadku, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przepis ten dotyczy bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie. W tym przypadku pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się w szczególności:

1. dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
2. dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
3. małoletnie matki z dziećmi.

W rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

W roku oceny spadła liczba rodzin utworzonych w ramach rodzinnej pieczy zastępczej – o 65 rodzin w stosunku do roku poprzedniego. Należy jednak zauważyć, że wzrosła liczba rodzin zastępczych zawodowych, rodzin zastępczych specjalistycznych, rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka.

W 2014 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1 924 rodzin zastępczych różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem, które stanowiły ponad 67 % wszystkich rodzin. W rodzinach zastępczych umieszczonych było 2 891 dzieci ogółem, z tego 1 770 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 12 rodzinnych domów dziecka, w których przebywa 66 dzieci. Prognozuje się wzrost liczby rodzinnych domów dziecka do 18 oraz wzrost liczby umieszczonych tam dzieci do 103.

Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 20 powiatów. Najmniej – tylko 6 - jest rodzin zastępczych specjalistycznych: 2 w powiecie chełmskim i po jednej na terenie miast: Biała Podlaska, Chełm i Zamość oraz w powiecie puławskim, natomiast rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego – funkcjonuje ich 22 w 11 powiatach: bialskim, hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, ryckim, świdnickim, tomaszowskim oraz w trzech miastach na prawach powiatu: Białej Podlaskiej, Lublinie i Zamościu.

Liczbę poszczególnych typów rodzin oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2013 – 2014 oraz prognozę na 2015 rok przedstawia tabela:

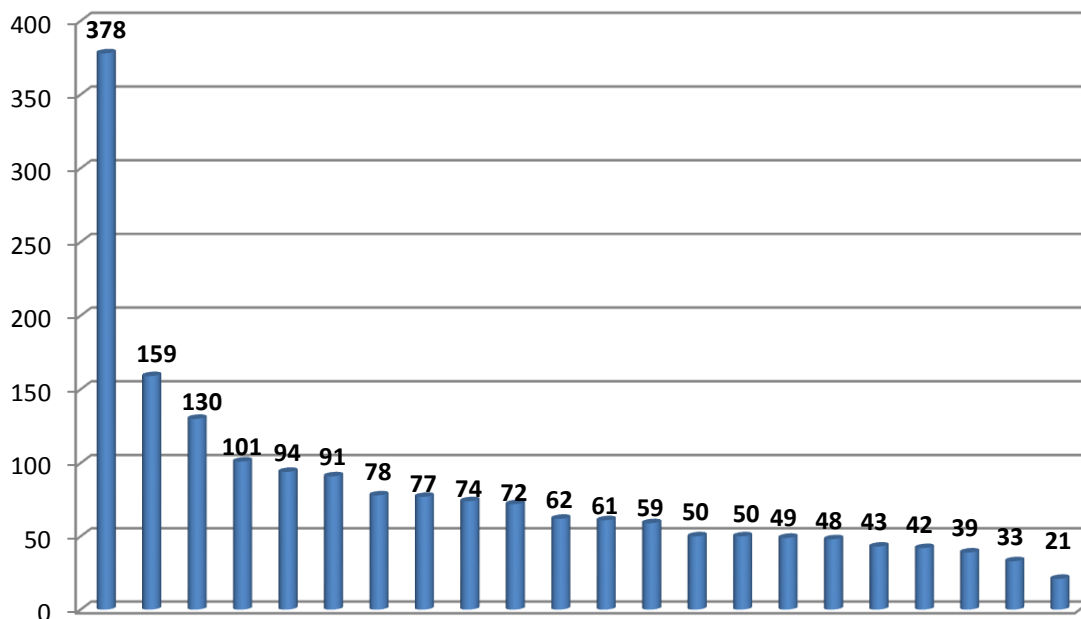
Tabela nr 14. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego

WYSZCZEGÓLNIENIE	2013	Rok oceny 2014	Rok 2015 - prognoza
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM			
Liczba rodzin	1 355	1 296	1 331

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	1 880	1 770	1 806
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE			
Liczba rodzin	555	538	546
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	717	735	754
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE			
Liczba rodzin	72	81	86
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	288	320	329
W tym: rodziny zastępcze specjalistyczne			
Liczba rodzin	4	6	6
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	8	14	14
rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego			
Liczba rodzin	19	22	24
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	112	115	126
RODZINNY DOM DZIECKA			
Liczba rodzin	11	12	18
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	69	66	103

Liczbę rodzin zastępczych ogółem w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 18. Rodziny zastępcze ogółem w 2014 roku

Plan pomocy dziecku zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej sporządzany jest przez koordynatora pieczy zastępczej lub organizatora rodzinnej pieczy zastępczej we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka. Na terenie województwa lubelskiego w 2014 roku planem pomocy objętych zostało 1 960 dzieci, tj. o 103 mniej niż w roku poprzednim. Prognozy na 2015 rok przewidują, iż plan pomocy sporządzony zostanie dla 2 144 dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizator rodzinnej pieczy zastępczej ocenia:

1. sytuację dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka oraz
2. rodzinę zastępczą oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Celem oceny sytuacji dziecka w pieczy zastępczej lub rodzinnym domu dziecka jest

1. ustalenie aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
2. analiza stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
3. modyfikowanie planu pomocy dziecku;
4. monitorowanie procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
5. ocena stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;

6. ocena zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
7. informowanie sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów o systemie oświaty, działalności leczniczej lub pomocy społecznej.

Ocenę sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje w konsultacji w szczególności z:

1. rodziną zastępczą albo prowadzącym rodzinny dom dziecka;
2. pedagogiem;
3. psychologiem;
4. właściwym asystentem rodziny;
5. przedstawicielem ośrodka adopcyjnego;
6. koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2014 roku ocena sytuacji dziecka w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka sporządzona została dla 2 786 dzieci (o 77 więcej niż w 2013 roku), w tym 2 719 z nich przebywało w rodzinach zastępczych. Ocen takich sporządzono 4 415. W roku 2015 jednostki planują dokonanie 4 568 ocen dla 2 752 dzieci.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje również oceny rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy. Oceny tej organizator dokonuje w konsultacji w szczególności z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentem rodziny pracującym z rodziną dziecka.

W 2014 roku dokonano oceny 1 764 rodzin zastępczych oraz 9 rodzinnych domów dziecka. W 2015 roku planowane jest poddanie ocenie 1 765 rodzin zastępczych i 9 rodzinnych domów dziecka.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednym z zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej. W 2014 roku jednostki wydały 249 opinii dotyczących kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, tj. o 26 mniej niż w roku poprzednim.

Indywidualny program usamodzielnienia – zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej - określa w szczególności:

- 1) zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia,
- 2) sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

W 2014 roku 1 708 osób, tj. o 125 osób więcej niż w 2013 roku objętych zostało indywidualnym programem usamodzielnienia realizowanym zarówno na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej "osobą usamodzielnianą", w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

1. kontynuowanie nauki,
2. usamodzielnienie oraz
3. zagospodarowanie.

Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2014 roku pomocy pieniężnej udzielono 1 020 osobom opuszczającym rodziny zastępcze (o 15 mniej niż w 2013 roku) na kwotę 5 315 731 zł (w 2013 r. była to kwota 5 470 316 zł), z tego:

1. pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki dla 917 osób wyniosła 4 191 732 zł
2. pomoc pieniężna na usamodzielnienie dla 137 osób – 685 136 zł oraz
3. pomoc pieniężna na zagospodarowanie dla 115 osób – 356 365 zł.

W roku oceny odnotowano 397 osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze (o 48 mniej niż w 2013 roku). W roku 2015 prognozuje się, że liczba tych osób wzrośnie do 405. Środki finansowe skierowane do opuszczających placówki wyniosły 2 350 288 zł (o 127 936 zł więcej niż w 2013 roku). Na rok 2015 przewidziany jest dalszy wzrost wydatków w tym zakresie do wysokości 2 483 876 zł.

Pomoc pieniężną:

1. na kontynuowanie nauki skierowano do 342 osób – 1 518 382 zł,
2. na usamodzielnienie: 70 osób – 418 153 zł oraz
3. na zagospodarowanie: 70 osób – 213 319 zł.

Na podstawie ustawy o pomocy społecznej (art. 88 ust. 1) wsparciem objęte zostają osoby pełnoletnie opuszczające: dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży

niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

W 2014 roku na terenie województwa lubelskiego takich osób było 95 (w roku poprzednim 121), z tego z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki skorzystało 85 osób, z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie 12 osób, z pomocy pieniężnej na zagospodarowanie 21 osób.

Środki finansowe przeznaczone dla osób opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii i młodzieżowy ośrodek wychowawczy wyniosły 469 675 zł. W 2013 roku była to kwota 428 837 zł, na rok 2015 przewiduje się jej wzrost do wysokości 621 011 zł.

Pomoc pieniężna wyniosła:

1. na kontynuowanie nauki 334 484 zł (w 2013 roku – 337 075 zł, na 2015 – 405 316 zł),
2. na usamodzielnienie 46 116 zł (w 2013 roku – 52 704 zł, na 2015 – 100 703 zł) oraz
3. na zagospodarowanie 89 075 zł (w 2013 roku – 39 058 zł, na 2015 – 105 139 osób).

2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji społecznej należy m.in.:

- Pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się
W ramach tego zadania w 2014 roku dofinansowanie uzyskało 1 050 osób na kwotę ogółem 3 066 742 zł. W roku 2013 było to odpowiednio 909 osób i 2 582 091 zł. Prognozy na 2015 rok przewidują niewielki spadek liczby osób objętych dofinansowaniem do 956 oraz wysokości środków do wartości 2 860 016 zł.
- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych

Z tego typu wsparcia skorzystało 3 744 osoby, udzielone wsparcie wyniosło 3 030 446 zł. W roku 2013 było to odpowiednio 2 792 osoby i 2 380 326 zł. Na 2015 rok PCPR-y prognozują spadek liczby osób korzystających z dofinansowania w turnusach rehabilitacyjnych do 3 285 osób oraz spadek nakładów na ten cel do wysokości 2 885 391 zł.

- Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny

W ramach tego zadania pomoc uzyskało 13 303 osoby na kwotę ogółem 8 846 127 zł. Prognozy na rok przyszły nie przewidują znaczących różnic w tych wartościach.

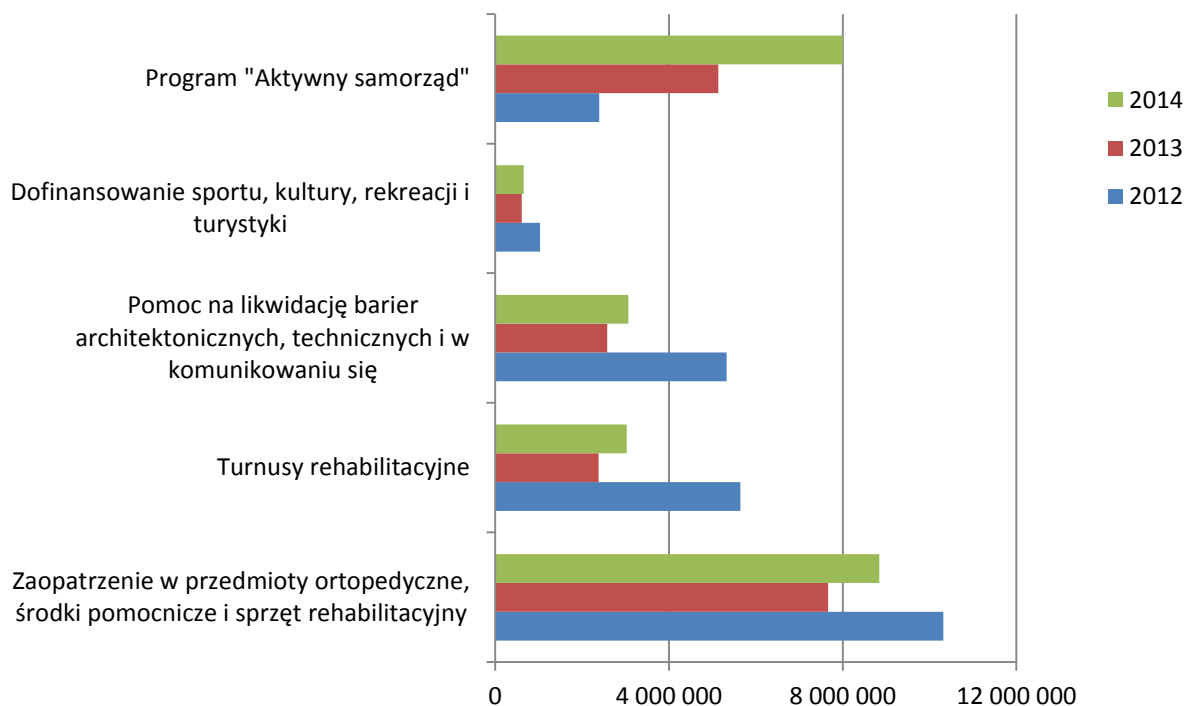
- Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych

W 2014 roku dofinansowaniem objęto 237 imprez dla 13 402 niepełnosprawnych uczestników. Wartość dofinansowania wyniosła 656 822 zł. W porównaniu z rokiem 2013 liczba dofinansowanych imprez z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki utrzymała się na podobnym poziomie, zmalała jednak liczba niepełnosprawnych uczestników (o 2 811 osób w ciągu roku). Wartość dofinansowania w roku 2014 była o 45 726 zł wyższa niż w roku 2013, a prognozy na przyszły rok przewidują spadek tej kwoty do wartości 648 466 zł.

Od roku 2011 powiaty przy udziale środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizują Program „Aktywny samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2014 roku Programem objęto 2 388 osób na kwotę 8 004 526 zł, a więc ponad trzykrotnie więcej niż w 2012 roku (odpowiednio 452 osoby i 2 394 249 zł). Prognozy na rok 2015 przewidują spadek liczby osób biorących udział w Programie do 1 928 i wydatkowanie środków na powyższy cel w kwocie 5 066 924 zł.

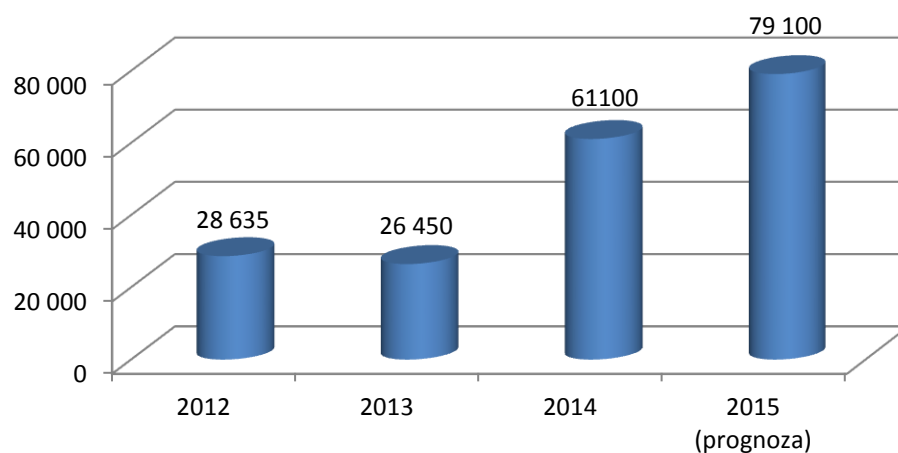
Wartość środków finansowych na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w latach 2012 – 2014 przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 19. Wartość środków finansowych na wybrane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2012 – 2014

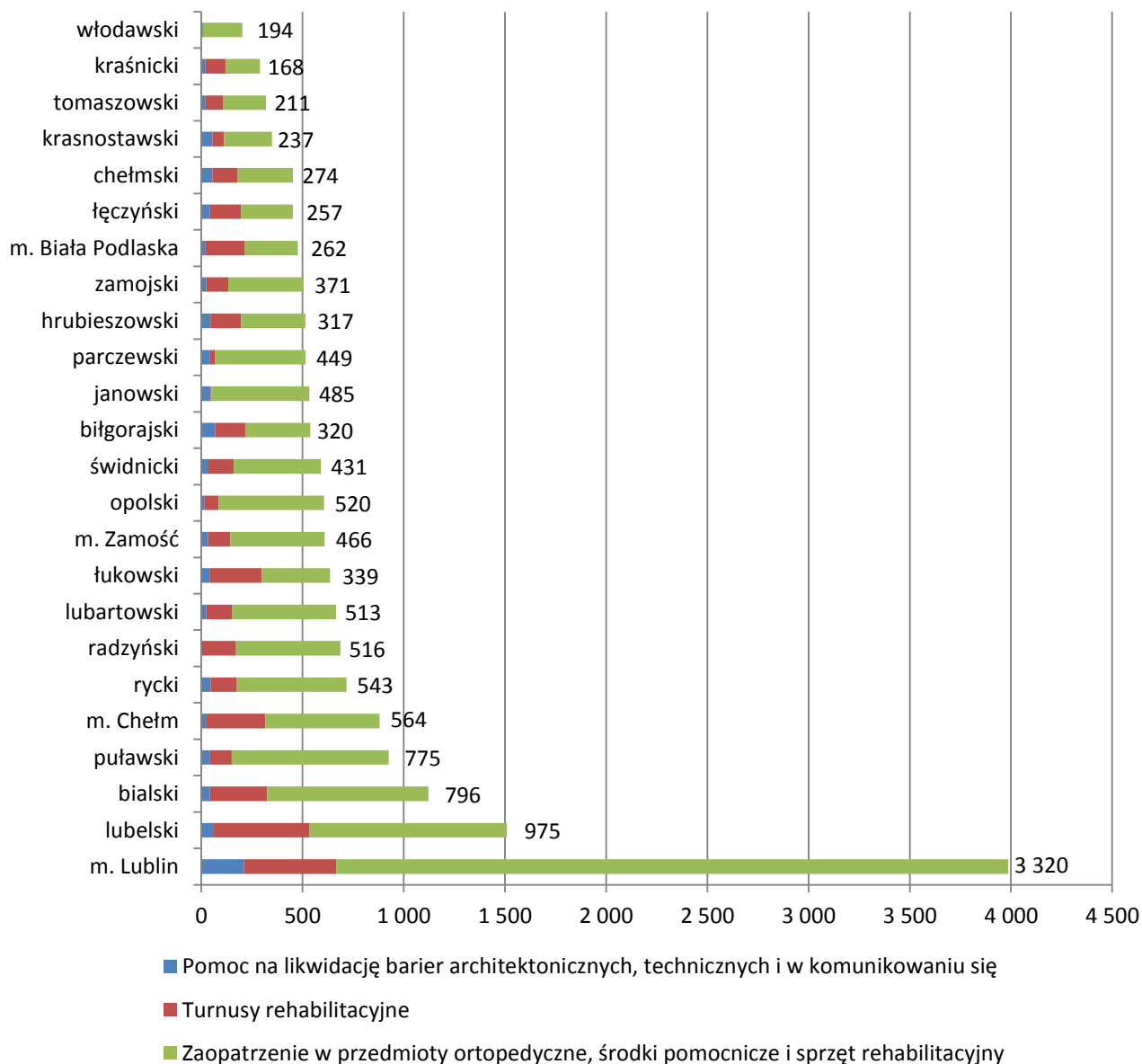
Kolejnym zadaniem powiatowych centrów pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika. Wartość środków przeznaczonych na ten cel z roku na rok systematycznie wzrasta, co przedstawia wykres poniżej:

Wykres nr 20. Wysokość środków na dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika w latach 2012 – 2015

Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2014 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym: likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny, realizację Programu „Aktywny samorząd”, dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie usług tłumacza języka migowego i tłumacza – przewodnika przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 21. Liczba osób w poszczególnych powiatach, które skorzystały z dofinansowania w ramach wybranych zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2014

3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Ośrodkiem takim może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Z przedstawionych danych wynika, że w 2014 roku funkcjonowało 98 ośrodków wsparcia o różnym charakterze, w tym 66 ośrodki prowadzone przez jednostki samorządu i 32 przez organizacje pozarządowe. Z ich pomocy skorzystało 4 565 osób. Kadre tych jednostek stanowiło 782 osoby. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wyniósł 37 546 482 zł.

W 2014 roku jednostki wykazały funkcjonowanie 52 środowiskowych domów samopomocy, w tym 38 prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Z ich usług skorzystało 2 159 osób, tj. o 32 więcej w porównaniu z rokiem 2013. Liczba osób oczekujących wyniosła 61, a kadre ŚDS stanowiło 584 osoby. Roczny koszt funkcjonowania wyniósł 23 690 129 zł, o 3 686 191 zł więcej niż w 2013 roku. Na rok 2015 planowane jest utworzenia 2 środowiskowych domów samopomocy, które wsparciem obejmą ponad 100 osób.

Ponadto w województwie lubelskim jednostki wykazały funkcjonowanie 10 Klubów Samopomocy, w tym 8 prowadzonych przez jednostki samorządu. W 2014 roku skorzystało z nich 518 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania tych placówek wyniósł 505 997 zł.

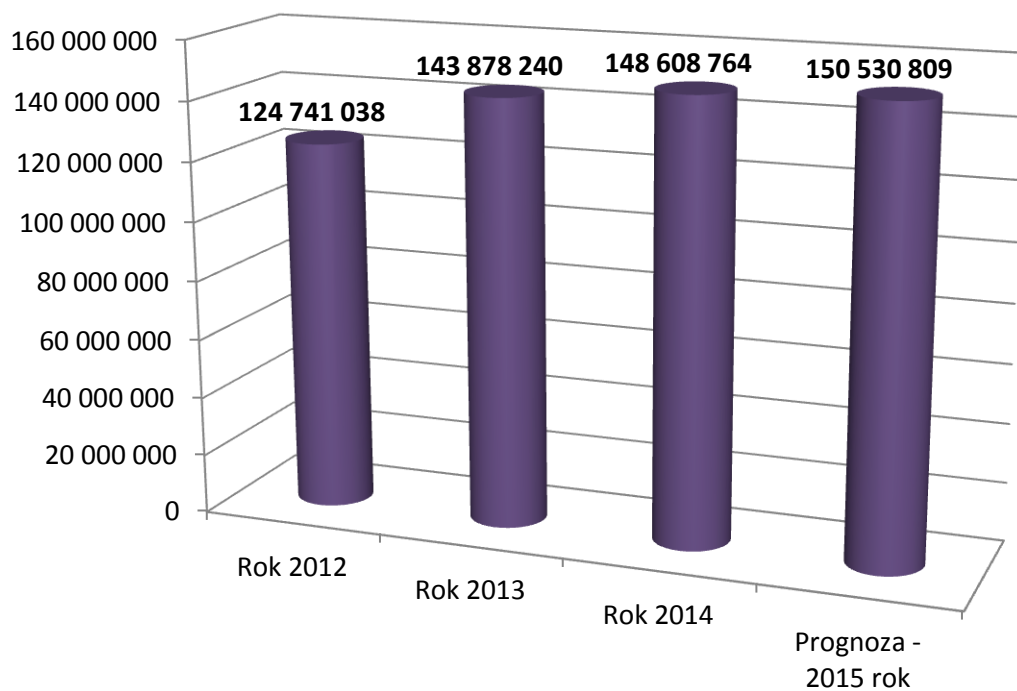
W 5 powiatach województwa lubelskiego: m. Lublin, m. Chełm, krasnostawskim, lubartowskim i świdnickim funkcjonowało 9 dziennych domów pomocy dysponując 407 miejscami, z których pomocy skorzystało 547 osób. Wszystkie dzienne domy pomocy prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego. Na ich funkcjonowanie przeznaczono 6 285 485 zł. W roku 2015 planowane jest powołanie trzech tego typu placówek: w mieście Biłgoraj, Modliborzycach oraz gminie Lubartów.

Samorządy gminne wykazały również funkcjonowanie 18 placówek udzielających wsparcia osobom bezdomnym, w tym noclegowni, schronisk i domów dla bezdomnych. Z tego 14 prowadzonych było przez inny podmiot. W 2014 roku dysponowały one 510 miejscami, a liczba osób korzystających wyniosła 979, tj. o 171 mniej niż w roku 2013. Kadre tych placówek stanowiło 47 osób, a roczny koszt funkcjonowania wyniósł 3 059 950 zł. Na rok 2015 prognozuje się, iż koszty te wzrosną do wysokości 3 299 700 zł.

Na podstawie art. 19 ust. 10 Ustawy o pomocy społecznej do zadań powiatu należy prowadzenie domów pomocy społecznej. Zgodnie z danymi otrzymanymi ze sprawozdania OZPS wynika, że w 2014 roku w województwie lubelskim funkcjonowały 44 domy pomocy społecznej. Warto dodać, że 37 placówek prowadzonych jest przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 7 przez organizacje pozarządowe. W 2014 roku domy pomocy społecznej dysponowały 4 423 miejscami (o 4 więcej niż w 2013 r.), a korzystało z nich 4 805 osób (o 5 więcej niż w 2013 r.). Powiaty wykazały w 2014 roku 201 osób oczekujących na umieszczenie w dps. Prognozy na 2015 rok wskazują, że liczba ta zmniejszy się do 177. Liczba osób zatrudnionych w tych jednostkach w 2014 r. wynosiła 3 027 osób, tj. o 19 więcej niż w 2013 r., a prognozy na 2015 r. wskazują na dalszy wzrost kadry do 3 047 osób.

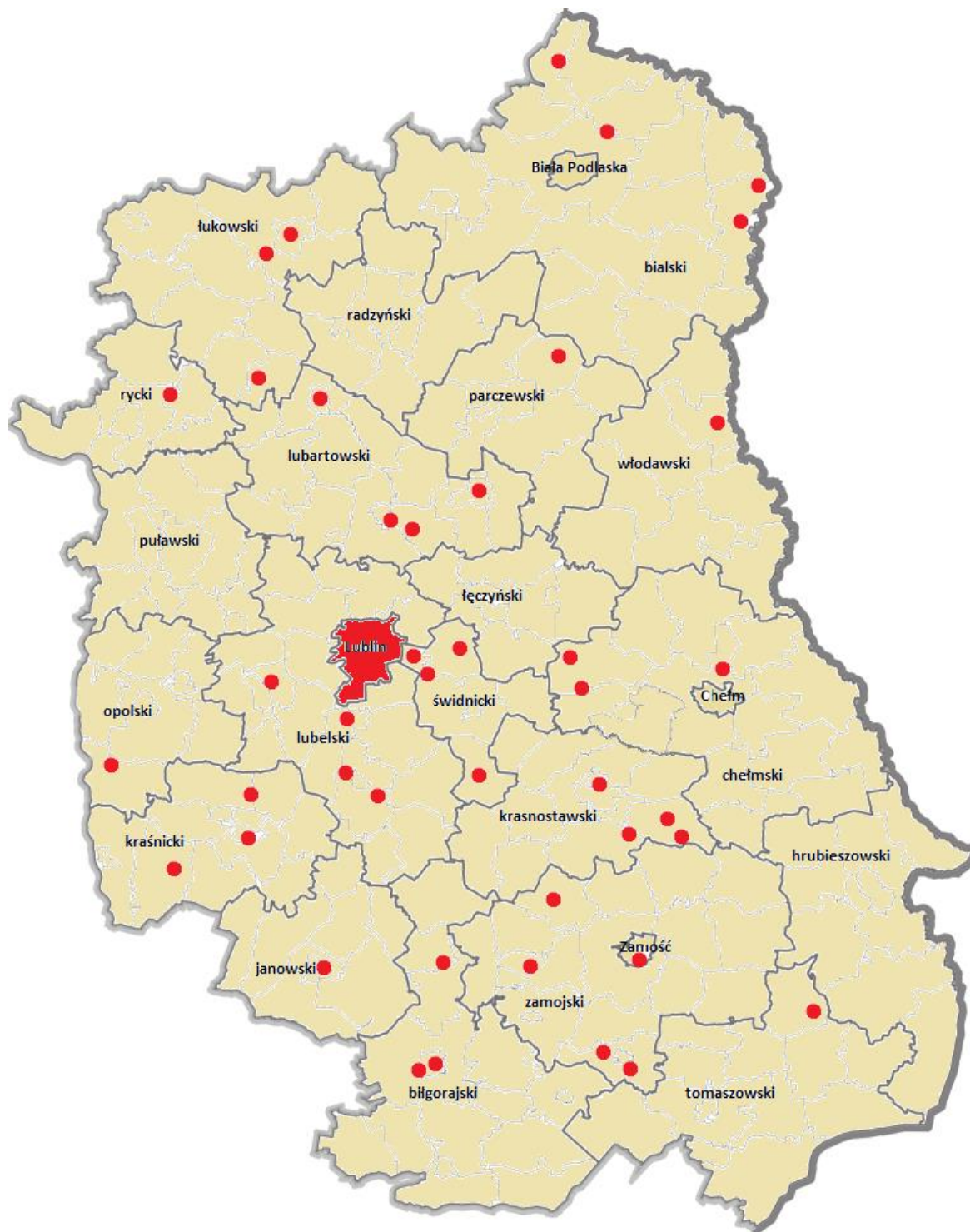
Środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na funkcjonowanie dps w 2014 wyniosły 148 608 764 złotych. Na przestrzeni lat 2012 – 2015 kwoty te sukcesywnie rosną. Przedstawia to poniższy wykres:

Wykres 22. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania DPS (w złotych)

Liczba domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego utrzymuje się na tym samym poziomie od 2011 roku. Ich rozmieszczenie na terenie województwa lubelskiego przedstawia mapa:

Mapa nr 2. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego (44 domy pomocy społecznej oraz 8 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej i statutowej)

● Domy Pomocy Społecznej
w mieście Lublin - 11 DPS

W 2014 gminy i powiaty wykazały funkcjonowanie 53 mieszkań chronionych, dysponowały one 304 miejscami, a skorzystało z nich 305 osób. Od 2012 roku liczba mieszkań stopniowo rośnie – w 2012 było 51 takich placówek, natomiast w 2013 – 52. Z prognozy na rok następny wynika, że liczba mieszkań chronionych wzrośnie do 54.

Do zadań powiatu należy prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej. Powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy rodzinie wykazały funkcjonowanie w 2014 na terenie Lubelszczyzny 16 takich placówek. Liczba OIK utrzymuje się na stałym poziomie. 5 placówek prowadzonych było przez organizację pozarządową, natomiast 11 prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego. Liczba miejsc w OIK-ach wyniosła 119, a z ich wsparcia skorzystało 5 467 osób. Zauważyć tu można tendencję wzrostową - w roku 2013 liczba korzystających wyniosła 5 354, a na rok 2015 prognozuje się, że takich osób będzie 5 659. Na prowadzenie ośrodków jednostki przeznaczyły 3 344 587 zł, tj. o 238 425 zł więcej niż w 2013 roku. Prognozy na 2015 rok wskazują na dalszy wzrost kosztów prowadzenia i utrzymania ośrodków interwencji kryzysowej do wysokości 3 462 760 zł.

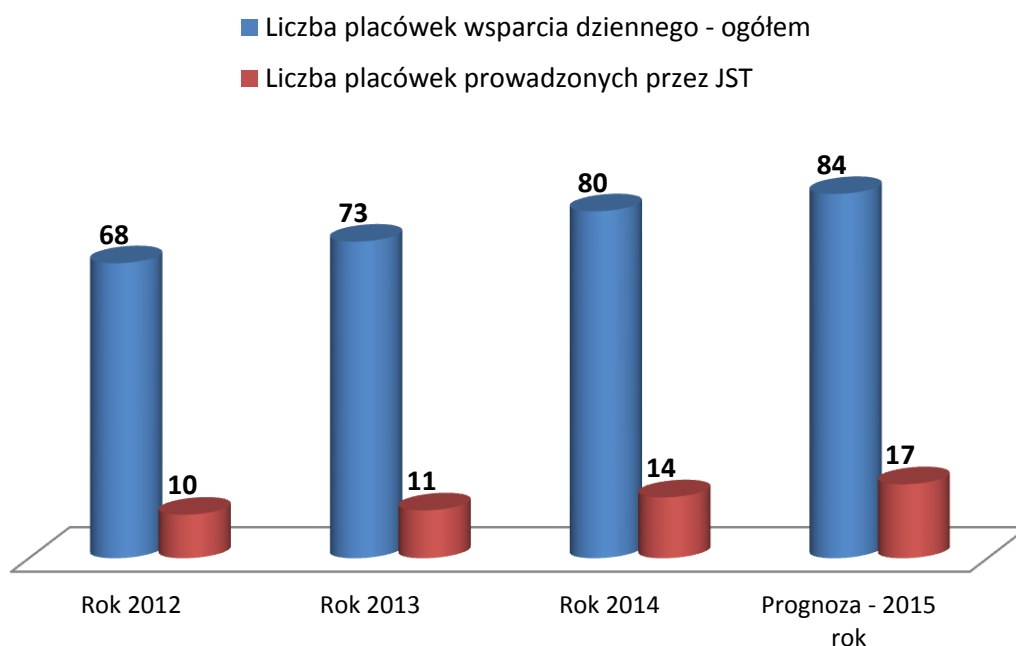
W ramach zadań powiatu prowadzone są jednostki specjalistycznego poradnictwa. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii, natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. Z danych zebranych za 2014 rok wynika, że w województwie lubelskim funkcjonowało 14 takich jednostek. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba osób korzystających zmalała z 4 033 osób w 2013 roku do 3 594 w 2014. Prognozy na rok 2015 wskazują na dalszy spadek liczby osób korzystających ze specjalistycznego poradnictwa o ponad 600 osób. Koszty funkcjonowania jednostek specjalistycznego poradnictwa w 2014 roku wyniosły 1 110 454 zł. Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa na terenie województwa lubelskiego utrzymuje się na podobnym poziomie.

Samorządy gminne i powiatowe w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mogą prowadzićienne placówki wsparcia, w których mogą przebywać dzieci z rodzin, które przeżywają problemy. W placówkach dziecko zostaje objęte pomocą i wychowaniem. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona jako forma:

- opiekuńcza, w tym koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawcze;
- specjalistyczna;
- pracy podwórkowej realizowana przez wychowawcę.

W 2014 roku jednostki samorządu terytorialnego wykazały funkcjonowanie 80 dziennych placówek wsparcia, zdecydowana większość z nich – 66 – prowadzona była przez inny podmiot, a tylko 14 przez jednostkę samorządu terytorialnego. Zauważyć można systematyczny wzrost ich liczby. Liczba osób korzystających także wzrasta – od 2 631 w 2013 roku do 2 691 osób w 2014 roku. Prognozy na 2015 rok wskazują dalszy rozwój tych placówek.

Wykres 23. Placówki wsparcia dziennego

Do zadań realizowanych przez samorząd powiatowy należy prowadzenie instytucjonalnej pieczy zastępczej. W roku oceny powiaty wykazały funkcjonowanie na swoim terenie 59 placówek opiekuńczo – wychowawczych (12 z nich to placówki typu rodzinnego). 47 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu, a 12 przez organizacje pozarządowe. W 2014 roku placówki opiekuńczo – wychowawcze dysponowały 1 213 miejscami, w tym 252 w placówkach typu rodzinnego. Przebywało w nich 1 457 dzieci, w tym 243 w placówkach typu rodzinnego. Na działalność placówek przeznaczono 53 423 462 zł, tj. 978 291 zł mniej niż w 2013 r. Natomiast roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek typu rodzinnego wyniósł w 2014 roku 10 249 557 zł, tj. o 568 731 zł więcej niż w 2013 r.

Na terenie województwa lubelskiego w 2014 roku jednostki wykazały funkcjonowanie 9 Centrów Integracji Społecznej, z tego 5 z nich prowadzonych było przez jednostkę samorządu terytorialnego. Liczba CIS systematycznie wzrasta – od 4 w 2013 roku do planowanych 13 w 2015 roku. Liczba uczestników zajęć w 2014 roku wyniosła 461 osób - o 223 osoby więcej niż w 2013 roku. W roku oceny koszt prowadzenia i utrzymania CIS

wyniósł 3 693 111 zł, tj. o 1 199 677 zł więcej niż w 2013 roku. Prognozy na 2015 rok przewidują koszty utrzymania w wysokości 5 622 206 zł. Ogółem w CIS zatrudnionych było 67 osób (w 2013 r. – 50 osób).

W 2014 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 20 Klubów Integracji Społecznej (o 6 więcej niż w 2013 r.), a korzystało z nich 623 osoby (o 284 osoby więcej niż w 2013 r.). Prognozuje się, że liczba KIS utrzyma się na zbliżonym poziomie. Na działalność klubów przeznaczono kwotę w wysokości 2 150 851 zł. Kadre KIS stanowiły w 2014 roku 59 osób.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych prowadzone są działania aktywizujące mające na celu rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Formami aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest m.in. uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej oraz zakładach aktywności zawodowej.

W 2014 roku na terenie województwa wykazano funkcjonowanie 60 warsztatów terapii zajęciowej. W zajęciach uczestniczyło 2 082 osoby. /Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2014 było 59 WTZ, których uczestnikami było 2 046 osób.¹⁰ Kadre WTZ stanowiły 773 osoby. Na działalność warsztatów wydatkowano kwotę 33 552 060 zł. Zarówno liczba warsztatów terapii zajęciowej, liczba uczestników oraz roczne koszty funkcjonowania tych placówek utrzymują się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich lat.

W 2014 roku na terenie województwa lubelskiego działało 6 zakładów aktywności zawodowej – o jeden więcej niż w 2013 roku. Zakłady te zatrudniały ogółem 330 osób, w tym 243 osoby niepełnosprawne¹¹. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania zakładów aktywności zawodowej w 2014 roku wyniósł 7 886 265 zł, tj. o 1 472 903 zł więcej niż w 2013 roku. Przewidywane koszty funkcjonowania ZAZ w 2015 roku określone zostały na kwotę 9 825 647 zł. Taki wzrost kosztów związany jest z powstaniem zaz w Janowie Lubelskim, który został powołany pod koniec 2014 roku.

W chwili obecnej funkcjonują 3 zakłady aktywności zawodowej prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego:

1. Związek Międzygminny "Centrum Aktywności" w Stoczku Łukowskim,
2. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
3. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim

¹⁰ Na podstawie Informacji dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2014

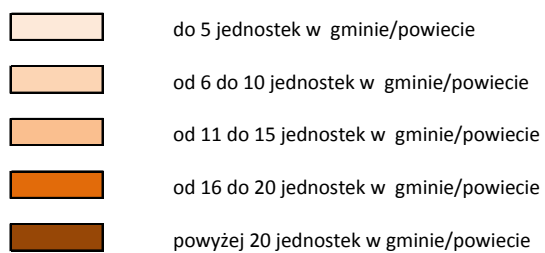
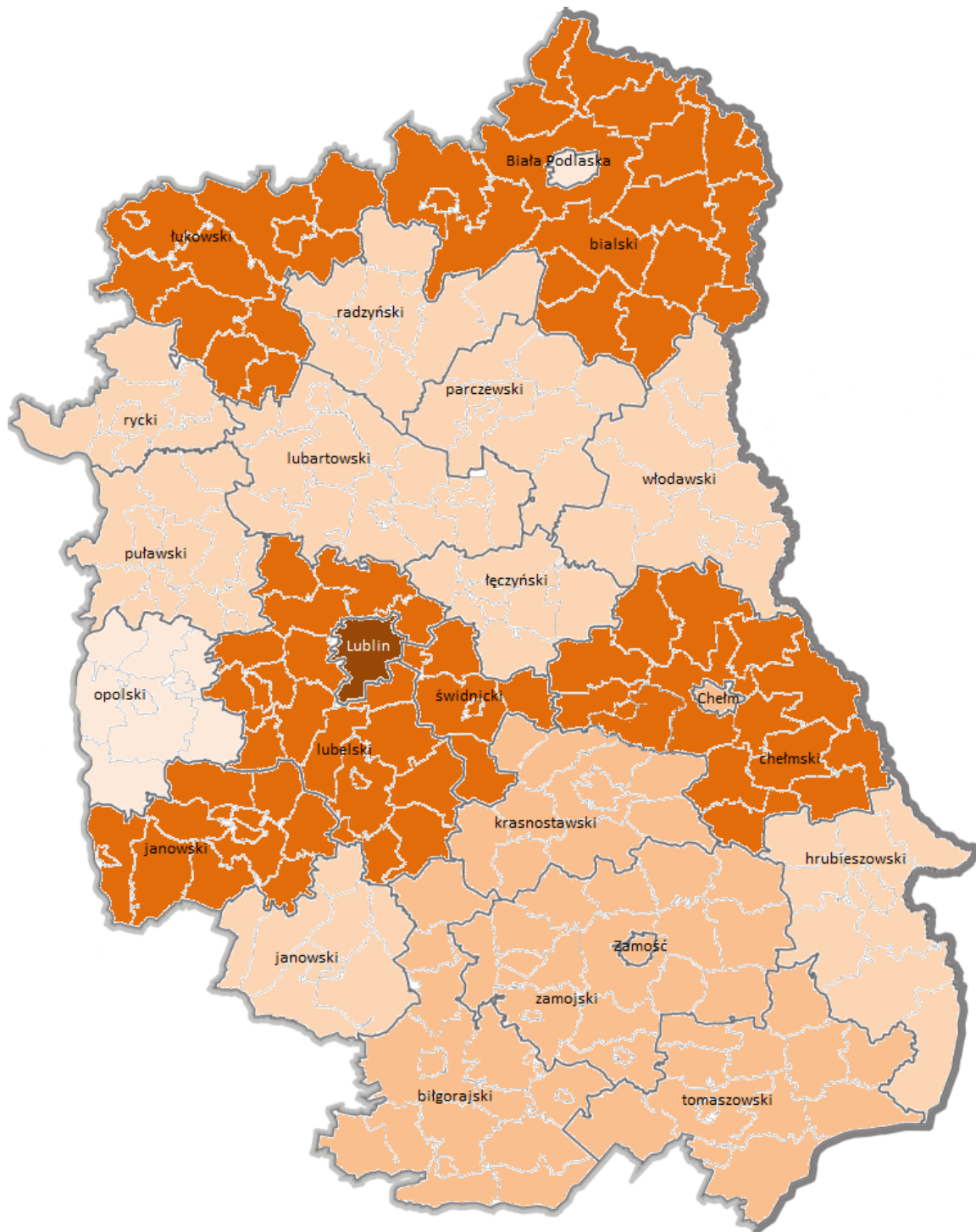
¹¹ Informacja z Oddziału Rehabilitacji Społeczno - Zawodowej

oraz 3 prowadzone przez inny podmiot:

1. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Tomaszowie Lubelskim,
2. Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie
3. Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach.

Rozmieszczenie instytucji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego przedstawia poniższa mapa:

Mapa nr 3. Rozmieszczenie instytucji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego

4. Kadra pomocy społecznej

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej zawiera dane o pracownikach zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie. Liczba osób pracujących w tych jednostkach z roku na rok wzrasta. W 2014 roku łącznie zatrudnionych było 3 640 pracowników - o 78 osób więcej niż w 2013 roku.

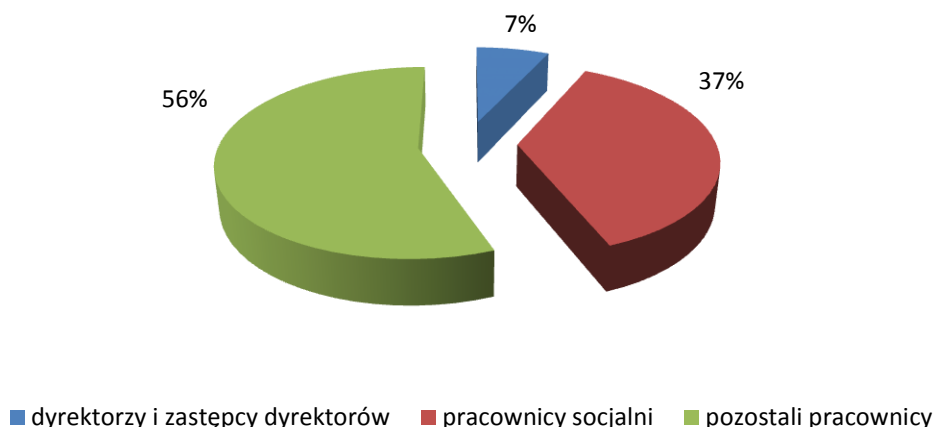
Kadrę pomocy społecznej tworzą dyrektorzy, ich zastępcy, pracownicy socjalni oraz pozostali pracownicy. Na stanowiskach kierowniczych (w tym dyrektorzy i ich zastępcy) zatrudnione były 254 osoby, co stanowi 7% ogółu pracowników. Wśród osób na stanowiskach kierowniczych 180 osób posiada wykształcenie wyższe, a specjalizację z organizacji pomocy społecznej – 242 osoby.

Na stanowisku pracownika socjalnego zatrudnionych było 1 352 osoby (37,1% ogółu wszystkich pracowników). Niepełna 66% pracowników socjalnych posiadało wykształcenie wyższe, 29% specjalizację 1-go stopnia w zawodzie, a po 10% specjalizację 2-go stopnia w zawodzie i specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Najliczniejszą grupę pracowników pomocy społecznej stanowią pracownicy zatrudnieni na pozostałych stanowiskach – 2 034 osoby (55,9% wszystkich pracowników). W tej grupie niepełna 65% osób posiadało wykształcenie wyższe, a 24% - średnie.

Strukturę zatrudnienia w pomocy społecznej przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 24. Kadra pomocy społecznej wg struktury zatrudnienia

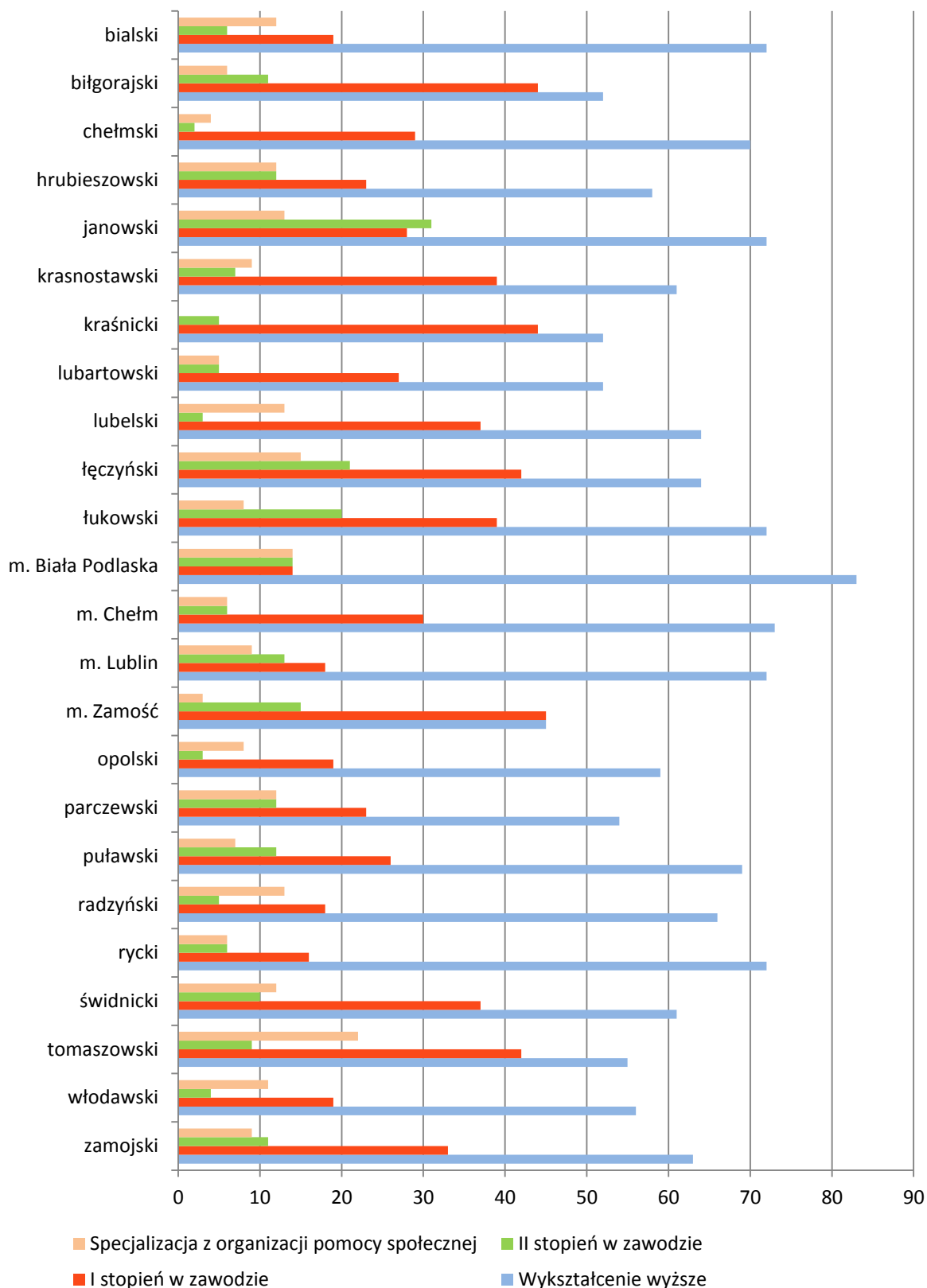
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Kadra ośrodków pomocy społecznej

W 213 ośrodkach pomocy społecznej w 2014 roku ogółem zatrudnionych było 3 329 osób, w tym 229 osób na stanowisku kierowniczym. Niespełna 39% zatrudnionych to pracownicy socjalni. W 2014 roku 18% z 1 295 pracowników socjalnych zatrudnionych było w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wśród pracowników socjalnych wykształcenie wyższe posiada 65%, specjalizację I stopnia w zawodzie – 29%, specjalizację II stopnia – 10%, a specjalizację z organizacji pomocy społecznej – 9% pracowników. Procentowy udział pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej wg posiadanych kwalifikacji z podziałem na powiaty przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 25. Odsetek pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej wg określonych kwalifikacji z podziałem na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

W ramach struktury organizacyjnej ośrodka pomocy społecznej może zostać wyodrębniony zespół realizujący zadania tego ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej (art. 110a Ustawy o pomocy społecznej). W skład zespołu wchodzi co najmniej trzech pracowników socjalnych. W skład zespołu mogą wchodzić także inni specjaliści realizujący zadania w zakresie integracji społecznej. Liczba zespołów w województwie lubelskim systematycznie rośnie. W roku oceny było ich 19 - o 8 więcej niż w 2012 roku. Tym samym zwiększa się liczba osób zaangażowanych w prace zespołów. W 2012 roku było to 49 pracowników socjalnych i 5 innych specjalistów, a w roku oceny już 77 pracowników socjalnych i 17 pozostałych specjalistów. Prognozy na rok 2015 przewidują kolejny wzrost liczby zespołów (do 33) i liczby pracowników (w sumie do 133 osób).

Zgodnie z zapisem w Ustawie o pomocy społecznej dotyczącym struktury organizacyjnej pomocy społecznej (art.110 ust.11) w ośrodku pomocy społecznej powinien być spełniony wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców. W województwie lubelskim jeden pracownik socjalny przypada średnio na 1 659 mieszkańców. Z Oceny zasobów pomocy społecznej wynika, że w 22 gminach liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego wynosi ponad 2 tysiące.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba gmin nie spełniających tego wymogu w roku oceny wzrosła o 7 gmin. W gminie Ulan - Majorat liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego wciąż przekracza 3 000. W trzynastu gminach, tj. Dęblin, Nowodwór, Mełgiew, Trawniki, Łomazy, Księżpól, Dorohusk, Siedliszcze, Garbów, Jastków, Konopnica, Łuków (gmina wiejska) i Chodel na jednego pracownika socjalnego przypada powyżej 2 100 mieszkańców. W pozostałych ośmiu gminach – Konstantynowie, Godziszowie, Bychawie, Niemcach, Łęcznej, Stoczku Łukowskim, Radzyniu Podlaskim (gmina wiejska) i Włodawie (gmina wiejska) liczba ta nieznacznie przekracza próg ustawowy (od 2002 do 2047 mieszkańców na jednego pracownika socjalnego).

Kadra powiatowych centrów pomocy rodzinie

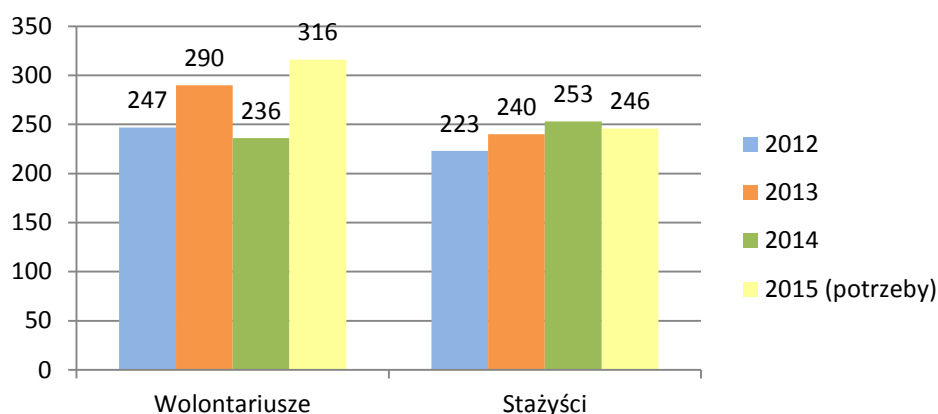
W 20 powiatowych centrach pomocy rodzinie w roku oceny zatrudnionych było 311 osób. Kadre kierowniczą stanowiło 25 osób, w tym z wykształceniem wyższym – 24 osoby. Pracownicy socjalni stanowili 18,3% (tj. 57 osób) wszystkich zatrudnionych w powiatowych centrach. Wśród pracowników socjalnych 53 osoby posiadały wykształcenie wyższe, a tylko 4 – wykształcenie średnie. Specjalizację z organizacji pomocy społecznej posiadało 26 pracowników, specjalizację I stopnia w zawodzie – 9, a II stopnia 13 pracowników

socjalnych. Na pozostałych stanowiskach zatrudnionych było 229 osoby (tj. 73,6%), z których 204 posiadało wykształcenie wyższe, a 21 pracowników wykształcenie średnie.

Wolontariusze i stażyści

Ważnym wsparciem kadrowym dla pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie są wolontariusze i stażyści. Liczba wolontariuszy w jednostkach pomocy społecznej zmalała w roku oceny o niemal 19% w stosunku do roku 2013. Prawdopodobnie przyczyną było zakończenie projektów systemowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w realizacji których zaangażowanych było wielu wolontariuszy. Liczba osób zatrudnionych w ramach stażu z roku na rok wzrasta – w roku oceny o 5% w stosunku do roku 2013. Liczbę wolontariuszy i stażystów w omawianych jednostkach prezentuje poniższy wykres:

Wykres nr 26. Zatrudnienie wolontariuszy i stażystów w jednostkach pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZSP

5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej

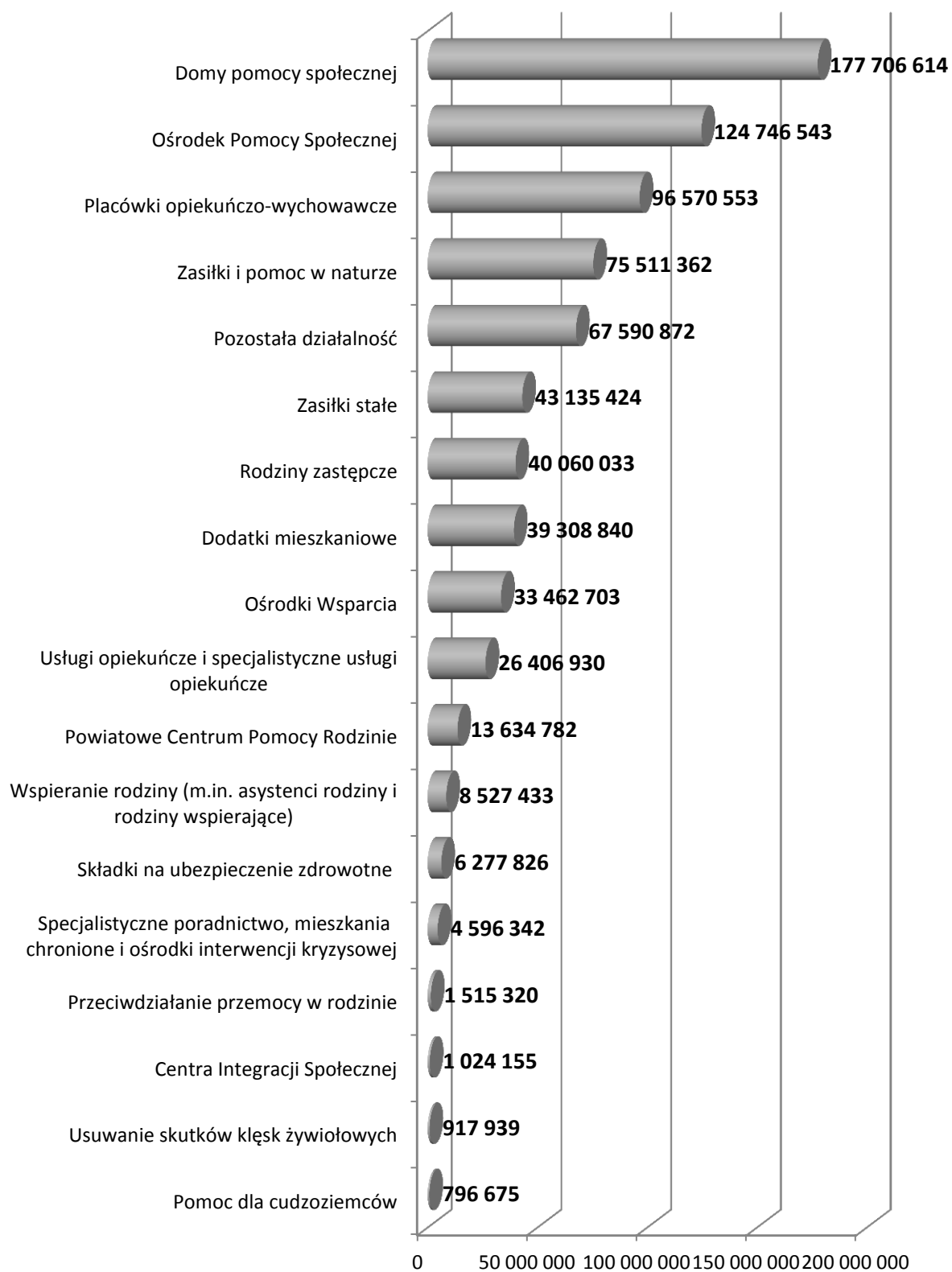
W roku 2014 środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów wynosiły łącznie 1 539 131 917 zł, w tym 1 126 300 275 zł, to jest 73% stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. W roku 2013 środki w budżetach jednostek samorządu terytorialnego wynosiły 1 451 513 785 zł, w tym w budżecie OPS i PCPR 1 110 871 870 zł. Tak więc w roku oceny wzrosły w budżetach gmin i powiatów wzrosły o 6 %, natomiast w budżetach OPS i PCPR o ponad 1%. Prognozuje się, że w roku 2015 środki na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach jednostek samorządu terytorialnego zmaleją do wysokości 1 501 182 586 zł, natomiast w budżetach OPS i PCPR – 1 121 286 651 zł.

Środki na wydatki w obszarze zdrowia (w paragrafach dotyczących przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania alkoholizmowi) w budżetach JST w roku oceny wynosiły łącznie 23 432 485 zł, co stanowi ok. 1,5 % ogółu środków na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej. Zdecydowana większość tych środków – ponad 92 % stanowiły środki na przeciwdziałanie alkoholizmowi. W stosunku do roku 2013 wysokość środków na wydatki w obszarze zdrowia wzrosły o 14%. W rok po ocenie prognozowany jest dalszy wzrost środków w budżecie gmin o 10%. Zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi są realizowane przede wszystkim przez samorządy gminne – środki w budżecie OPS stanowią zaledwie 13,5 %.

Podobnie jak w latach poprzednich w roku 2014 ponad 40% w budżetach JST na wydatki w obszarze pomocy społecznej stanowią środki na świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego. Wysokość środków na świadczenia rodzinne wyniosła 642 291 338 zł. Jednak prognozy na rok 2015 wskazują na mniejsze wydatkowanie środków na te świadczenia.

Udział w budżecie pozostałych wydatków przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 27. Udział dominujących wydatków w obszarze pomocy społecznej w roku 2014 /z wyłączeniem świadczeń rodzinnych/

Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego, zarówno na zadania własne i zlecone przedstawia poniższa tabela:

Tab. 15. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w złotych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2013	Rok 2014	Potrzeby rok po ocenie
OGÓŁEM			
OGÓŁEM	1 451 513 785	1 539 131 917	1 501 182 586
W tym: w budżecie OPS/PCPR	1 110 871 870	1 126 300 275	1 121 286 651
OCHRONA ZDROWIA			
Przeciwdziałanie narkomanii	1 551 999	1 639 987	2 008 668
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	19 015 469	21 792 498	23 795 033
POMOC SPOŁECZNA			
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	62 904 578	96 570 553	67 536 485
Domy pomocy społecznej	168 122 702	177 706 614	180 498 333
Ośrodki Wsparcia	31 510 684	33 462 703	33 375 856
Rodziny zastępcze	38 387 585	40 060 033	44 355 262
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 483 355	1 515 320	1 765 457
Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	7 702 538	8 527 433	9 909 135
Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	616 112 479	642 291 338	631 294 775
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	6 027 311	6 277 826	6 806 602
Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	79 377 567	75 511 362	78 199 930
Dodatki mieszkaniowe	35 821 733	39 308 840	40 395 450
Zasiłki stałe	43 207 727	43 135 424	40 969 010

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	13 620 021	13 634 782	14 510 452
Ośrodek Pomocy Społecznej	121 198 722	124 746 543	133 575 666
Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	4 234 111	4 596 342	4 925 479
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	24 836 552	26 406 930	28 494 448
Pomoc dla cudzoziemców	438 512	796 675	706 074
Centra Integracji Społecznej	1 087 521	1 024 155	2 531 763
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	94 570	917 939	76 000
Pozostała działalność	68 857 624	67 590 872	53 431 357
POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ			
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	15 269 914	16 359 548	16 201 499
Zespoły orzekania o niepełnosprawności	4 917 691	5 338 340	5 173 208
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	21 852 686	23 938 015	23 423 128
Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	16 376 681	12 809 039	7 098 459
Edukacyjna opieka wychowawcza			
Pomoc materialna dla uczniów	30 189 011	34 014 331	29 929 011

6. Aktywność projektowo-konkursowa

Ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie w 2014 r. realizowały projekty systemowe, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 Priorytetu VII Promocja integracji społecznej Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji - którego celem jest rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w regionie.

Projekty systemowe były skierowane bezpośrednio do osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, które jednocześnie nie pracują i są w wieku aktywności zawodowej.

W roku oceny jednostki pomocy społecznej realizowały 231 projektów, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego którymi objęto 6 251 osób. W prognozie na rok następny liczba projektów oraz osób nimi objętych uległa zmniejszeniu. Wynika to, m.in. z faktu, że okres programowania 2007 – 2013 w ramach środków z Europejskiego Funduszu Społecznego zakończył się w 2014 r. a w nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020 nie rozpoczął się nabór projektów.

Tab. 16. PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE z EFS

	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Liczba projektów	248	245	231	105
Ogółem liczba osób objętych projektami	10 349	6 630	6 251	2 801
Łączna kwota środków EFS	54 821 861	39 033 314	37 032 066	14 450 332

Udział w konkursach ogłaszanych przez MPiPS

Udział w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wykazało 87 jednostek pomocy społecznej. W ramach realizowanych projektów w 2014 r. wsparciem objęto 46 196 osób.

W ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej jednostki najczęściej otrzymywały środki finansowe w ramach następujących programów::

- Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – uzyskując środki na zatrudnienie asystentów rodzinnych i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- Podmiot zatrudnienia socjalnego partnerem Ośrodka Pomocy Społecznej i Powiatowego Urzędu Pracy w realizacji kontraktów socjalnych
- "Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie"
- Program "Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi"
- Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tab. 17. UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MPiPS

	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Liczba konkursów	265	60	71	87
Ogółem liczba osób objętych projektami	266	3 430	7 013	46 196

Udział w programach osłonowych

W ramach programów osłonowych gminy wskazały realizację głównie programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Z danych uzyskanych z Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie wynika, że w 2014 r. wszystkie gminy z terenu województwa lubelskiego uczestniczyły w tym programie. Jego celem jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. W roku oceny pomocą w zakresie Programu objętych zostało 58 051 osób, w tym 55 026 dzieci na kwotę 27 318 521 zł.

7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.

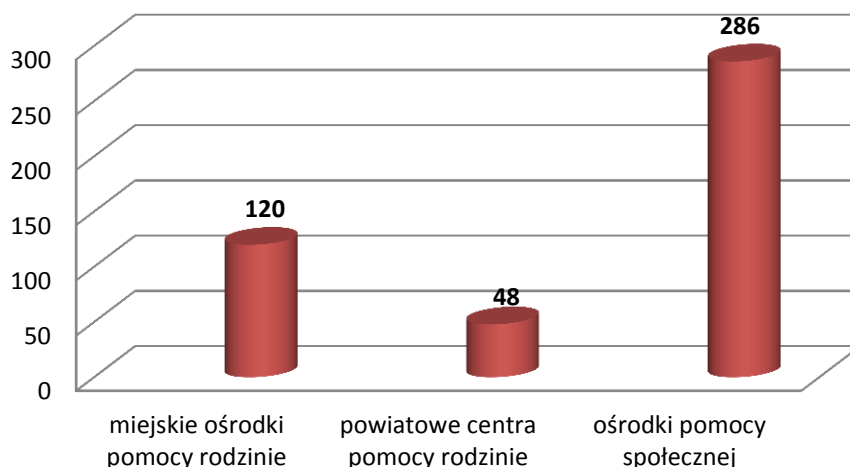
Przez pojęcie organizacji pozarządowych rozumie się podmioty określone w art.3 ust.2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a zamiennie stosuje się określenie III sektor. Natomiast odnosząc się do obszaru pomocy i wsparcia wskazuje się na zadania z pomocy społecznej, reintegracji społecznej i zawodowej oraz niektóre usługi rynku pracy. Zakres współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi określa art. 4 ustawy z dn. 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Zakres zadań dotyczy w szczególności:

- Pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
- Wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Działalności charytatywnej;
- Działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- Promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- Wypoczynku dzieci i młodzieży;
- Promocji i organizacji wolontariatu;
- Przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Liczba organizacji pozarządowych, z którymi współpracowały ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w 2014 roku wyniosła 454, tj. o 13 więcej niż w 2013 roku. Jednak zauważyć należy, że 138 jednostek z terenu województwa lubelskiego nie podejmuje współpracy z sektorem pozarządowym.

Wykres nr 28. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Z danych OZPS wynika, że w 2014 roku liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania **w trybie działalności pożytku publicznego** wyniosła 237 i w porównaniu z rokiem ubiegłym zmalała o 8 organizacji. W 2014 roku w tym trybie podpisano 309 umów, tj. o 31 mniej niż w 2013 roku. Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w roku oceny wyniosła 37 716 431 zł. Prognozuje się, że w 2015 roku nastąpi dalszy spadek wartości udzielonych dotacji do wysokości 20 097 572 zł.

Z przekazanych danych wynika, że z największą liczbą organizacji pozarządowych współpracę w tym zakresie podjęły następujące jednostki: MOPR Lublin, miasto Kraśnik, PCPR Świdnik oraz Dęblin.

W przypadku zleceń **w trybie zamówień publicznych** 16 ośrodków pomocy społecznej zleciło zadania 21 organizacjom pozarządowym, których łączna wartość wyniosła 1 861 864 złotych. Przewiduje się, że w 2015 roku liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania w tym trybie spadnie do 15, a wartość przekazanych dotacji wyniesie 1 607 972 zł.

Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie mogą zlecać organizacjom pozarządowym do realizacji wybrane usługi pomocy społecznej. Należą do nich m.in.:

- usługi opiekuńcze
- specjalistyczne usługi opiekuńcze
- prowadzenie placówki pomocy społecznej.

Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w 2014 roku w tym zakresie wyniosła 30 460 623 zł i wzrosła od roku 2013 o 8 412 144 zł.

W 2014 roku zlecono organizacjom pozarządowym następujące zadania:

- 18 jednostek zleciło usługi opiekuńcze 21 organizacjom na kwotę 12 344 481 zł,

- 23 jednostki zleciły specjalistyczne usługi opiekuńcze 26 organizacjom na kwotę 10 365 245 zł,
- 13 jednostek zleciło prowadzenie placówek pomocy społecznej 17 organizacjom na kwotę 7 750 897 zł.

Liczba organizacji pozarządowych realizujących te zadania pozostaje na zbliżonym poziomie, jednak na rok przyszły jednostki prognozują niewielki spadek liczby organizacji realizujących usługi pomocy społecznej.

Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Województwo lubelskie charakteryzuje złożoność problemów społecznych, w tym ubóstwo, bezrobocie, starzejące się społeczeństwo, konieczność wsparcia rodzin borykających się z sytuacjami kryzysowymi i problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej przedstawia sytuację społeczno – demograficzną województwa lubelskiego i tym samym pozwala na określenie działań, których realizacja przyczyni się do poprawy poziomu życia mieszkańców. Realizacja tych działań jest zadaniem samorządów terytorialnych i ich jednostek organizacyjnych. Szansą na wdrożenie skutecznych rozwiązań w tym zakresie jest rozpoczęcie nowego okresu programowania w ramach funduszy Unii Europejskiej. Środki te pozwolą na realizację działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jednocześnie należy pamiętać, że osiągnięcie trwałych rezultatów tych działań możliwe będzie przy jednoczesnym zaangażowaniu sfery społecznej, gospodarczej i pozarządowej.

Analiza zgromadzonych danych przekazywanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach oceny zasobów pomocy społecznej pozwala na sformułowania wniosków i rekomendacji.

- W województwie lubelskim zamieszkuje 5% mieszkańców kraju (2 147,7 tys. – 31.12.2014r.). Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego.
- Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych – w 42 miastach województwa zamieszkiwało 46,2% ogółu ludności, podczas gdy przeciętnie w kraju ludność miast stanowiła 60,3% ogółu populacji.
- W województwie lubelskim przybywa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Z danych statystycznych z 2010 roku wynika, że województwo zamieszkiwały 381 963 osoby w wieku poprodukcyjnym, w tym 265 078 kobiet (69,40%). W 2013 roku tak jak w latach poprzednich, osoby w wieku poprodukcyjnym to przede wszystkim kobiety (70%).
- Prognozy GUS wskazują na postępujący spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w województwie lubelskim w kolejnych latach.
- Województwo lubelskie, tak jak pozostałe regiony kraju dotknięte jest procesem starzenia się społeczeństwa. W 2013 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w Polsce wyniósł 18%, natomiast na Lubelszczyźnie 19%, tak więc zaliczamy się do społeczeństw, które przekroczyły próg starości zaawansowanej
- W końcu grudnia 2014 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego wyniosła 116 869 osób i była niższa od

zanotowanej przed rokiem (o 17,1 tys. osób, tj. o 12,8%). Należy podkreślić, że spadek liczby bezrobotnych w 2014 r. był znaczący w porównaniu z rokiem 2013, kiedy to odnotowano wzrost o 2,2%. Zmiany zaobserwowano również w skali kraju – na koniec 2014 r. liczba bezrobotnych była niższa o 15,4% niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 1,0% w 2013 r.), natomiast w stosunku do 2010 r., spadek wyniósł 6,6% i był większy niż w skali województwa .

- Na koniec grudnia 2014 roku w województwie lubelskim 73 026 osób (50,8% stanowiły kobiety) pozostawało w ewidencji urzędów pracy jako długotrwale bezrobotne (osoby pozostające w ewidencji bezrobotnych łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat). Stanowiły one 62,5% ogółu populacji bezrobotnych. W skali kraju bezrobotni tej subpopulacji stanowili 57,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.
- Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w roku 2014 jednostki udzieliły pomocy i wsparcia ogółem 181 157 osobom, tj. o ponad 13 tysięcy więcej niż w roku poprzednim, prognozy na rok następny wskazują bardzo niewielki wzrost liczby osób korzystających z pomocy (o ok. 200 osób). Natomiast świadczenia w formie decyzji administracyjnej przyznane zostały 117 610 osobom z 71 257 rodzin. W skład tych rodzin wchodziło 208 913 osób, co stanowi 9,7 % mieszkańców województwa lubelskiego. Ponad połowę – 58% (66 587 osób), którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy.
- W roku oceny najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej wystąpił w powiatach: parczewskim, włodawskim i chełmskim – odpowiednio 17, 16 i 15%, bialskim – 14% oraz radzyńskim i zamojskim – 13%. Z kolei najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w M. Lublinie, M. Białej Podlaskiej, i powiecie świdnickim – po 6%. Do powiatów, w których odsetek korzystających ze wsparcia i pomocy jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego należą również: M. Chełm, powiat łączyński, puławski, M. Zamość, lubelski, rycki, łukowski i opolski.
- Podobnie jak w latach ubiegłych w roku 2014 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia są ubóstwo i bezrobocie.
- W związku z narastaniem problemów społecznych występuje coraz większe zapotrzebowanie na usługi pomocy społecznej m.in. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, pracę socjalną.
- Prognozy na 2015 rok wskazują na dalszy wzrost liczby osób korzystających z usług opiekuńczych o 3%.

- W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły 7 282 rodziny liczące 20 178 osób, tj. o ok. 1 400 osób więcej niż w 2013 roku. Prognozy na 2015 wskazują, na dalszy wzrost liczby rodzin korzystających z takiego wsparcia o ok. 4 %.
- Liczba rodzin wymagających pomocy w formie interwencji kryzysowej sukcesywnie rośnie. W roku oceny objęto nią 1 211 rodzin liczących 3 554 osoby. W porównaniu z rokiem 2013 liczba rodzin wzrosła o 5%, w roku 2015 ośrodki pomocy społecznej prognozują dalszy wzrost liczby rodzin korzystających z poradnictwa.
- Świadczenia pieniężne w 2014 roku przyznano 57 421 osobom na kwotę 145 343 zł, a świadczenia niepieniężne 63 911 osobom na kwotę 138 762 zł.
- Dane z ostatnich kilku lat wskazują, że sukcesywnie rośnie liczba osób za które gminy ponoszą odpłatność w związku z ich pobytem w domu pomocy społecznej, a w związku z tym rośnie koszt odpłatności. Z pewnością jest to związane z procesem starzenia się społeczeństwa Polski jak i Lubelszczyzny, jak również niewystarczającego rozwoju i dostępności usług środowiskowych skierowanych do tej grupy osób – z roku na rok coraz więcej mieszkańców regionu wymaga wsparcia.
- W ramach wspierania rodziny (zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w 2014 roku liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny wynosiła 2 579 i w stosunku do roku 2013 wzrosła o 35 %. Na rok 2015 jednostki prognozują już niewielki, ok. 1 % wzrost tych rodzin.
- Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej sukcesywnie wzrasta – ze 194 w 2013 r. do 244 w 2014 r.
- W roku 2014 gminy z tytułu odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej poniosły koszty w wysokości 3 616 405 zł, tj. o ponad 2 mln zł więcej niż w 2013 roku. Prognozy na 2015 rok wskazują na dalszy wzrost tych kosztów.
- W roku 2014 z pomocy w formie zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych skorzystało ogółem 111 855 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wynosił 284 683 896 zł. W porównaniu z rokiem 2013 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne spadła o 17 778 (tj. o 14 %), natomiast koszt świadczeń o 28 143 896 zł (tj. o 9 %). W roku 2015 w odniesieniu do roku oceny prognozowany jest niewielki wzrost liczby osób korzystających z powyższych form pomocy, a w związku z tym również kosztów wypłaconych świadczeń.
- Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w roku 2014 przyznano 23 767 osobom (o 2 544 więcej niż w 2013 roku), na łączną kwotę 100 129 151 zł (w 2013 było to 98 730 593 zł). W roku 2015 prognozuje się dalszy wzrost liczby osób o 249 korzystających z świadczeń w ramach funduszu alimentacyjnego.

- W 2014 roku programy korekcyjno – edukacyjne realizowane były w 16 powiatowych centrach pomocy rodzinie, a objętych nimi zostało 279 osób stosujących przemoc (w 2013 r. 383 osoby, w 2012 r. 225 osób). Prognoza na 2015 rok przewiduje realizację programów także przez 16 pcpr-ów oraz objęcie nimi 274 osób.
- W roku oceny spadła liczba rodzin utworzonych w ramach rodzinnej pieczy zastępczej – o 65 rodzin w stosunku do roku poprzedniego. Należy jednak zauważyć, że wzrosła liczba rodzin zastępczych zawodowych, rodzin zastępczych specjalistycznych, rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka.
- W 2014 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1 924 rodzin zastępczych różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem, które stanowiły ponad 67 % wszystkich rodzin. W rodzinach zastępczych umieszczonych było 2 891 dzieci ogółem, z tego 1 770 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 12 rodzinnych domów dziecka, w których przebywa 66 dzieci. Prognozuje się wzrost liczby rodzinnych domów dziecka do 18 oraz wzrost liczby umieszczonych tam dzieci do 103.
- Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 20 powiatów. Najmniej – tylko 6 - jest rodzin zastępczych specjalistycznych: 2 w powiecie chełmskim i po jednej na terenie miast: Biała Podlaska, Chełm i Zamość oraz w powiecie puławskim. 22 rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego funkcjonują w 11 powiatach: białskim, hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, ryckim, świdnickim, tomaszowskim oraz w trzech miastach na prawach powiatu: Białej Podlaskiej, Lublinie i Zamościu.
- W 2014 roku pomocy pieniężnej na usamodzielnienie udzielono 1 020 osobom opuszczającym rodziny zastępcze (o 15 mniej niż w 2013 roku) na kwotę 5 315 731 zł (w 2013 r. była to kwota 5 470 316 zł).
- W roku oceny odnotowano 397 osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze (o 48 mniej niż w 2013 roku). W roku 2015 prognozuje się, że liczba tych osób wzrośnie do 405.
- Na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w dużych miastach. Do powiatów, w których funkcjonuje najmniej placówek należą: powiat opolski, Miasto Biała Podlaska, janowski, hrubieszowski, puławski, rycki, lubartowski, radzyński, parczewski, łęczyński i włodawski.

- W roku oceny jednostki pomocy społecznej realizowały 231 projektów, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego którymi objęto 6 251osób. W prognozie na rok następny liczba projektów oraz osób nimi objętych uległa zmniejszeniu. Wynika to, m.in. z faktu, że okres programowania 2007 – 2013 w ramach środków z Europejskiego Funduszu Społecznego zakończył się w 2014 r. a w nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020 nie rozpoczął się nabór projektów.
- W roku 2014 środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów wynosiły łącznie 1 539 131 917 zł, w tym 1 126 300 275 zł, to jest 73% stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Na rok 2015 wskazano potrzeby w tym zakresie w kwocie 1 501 182 586 zł, w tym 1 121 286 651 zł jako środki finansowe ops-ów i pcpr-ów.

Przedstawione poniżej wnioski i rekomendacje uwzględniają kwestie i problemy społecznej wynikające z przyjętej Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 oraz realizowanych programów wojewódzkich zgodnie z art. 21 pkt. 8 Ustawy o pomocy społecznej.

Załącznik do Uchwały Nr IX/132/2015
Sejmiku Województwa Lubelskiego
z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia „Oceny zasobów pomocy społecznej za 2014 rok”

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
1	<p>Na przestrzeni lat liczba osób korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się na podobnym poziomie wynoszącym ok. 10 %. W roku bieżącym odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań gminy i powiatu wyniósł 9,7 %. Powiatem o najwyższym odsetku mieszkańców wymagających wsparcia jest powiat parczewski, w dalszej kolejności włodawski i chełmski. (15 – 16 %) Gminą o najwyższym wskaźniku korzystających z pomocy jest gmina Stary Brus w powiecie włodawskim (47% mieszkańców korzysta ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej). Osoby, do których skierowane jest wsparcie ośrodków pomocy społecznej osiągają dochody poniżej ustawowej granicy ubóstwa, tj. 542 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 456 zł na osobę w rodzinie. Wsparcie to ma umożliwić zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych, a poprzez prowadzenie aktywnej pracy socjalnej (w tym realizacja kontraktów socjalnych i Programów Aktywności Lokalnej) doprowadzić do włączenia społecznego tych osób.</p> <p>Szansą na aktywizację społeczną i zawodową osób marginalizowanych jest skierowanie do uczestnictwa w zajęciach w Klubach i Centrach Integracji Społecznej – jest to stosunkowo nowa</p>	<p><i>Problem ubóstwa jest jednym z obszarów ujętych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Głównym celem podejmowanych interwencji jest ograniczenie poziomu ubóstwa. Realizowany jest on m.in. poprzez rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji i pracy socjalnej wśród osób długotrwale bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także upowszechnienie udziału w zajęciach KIS i CIS (cel operacyjny 4) oraz zbudowanie skutecznego systemu wsparcia osób marginalizowanych (cel operacyjny 2). Kierunki działań dotyczą przede wszystkim: upowszechnienia kontraktów socjalnych i Programów Aktywności Lokalnej, rozwoju nowych form pracy socjalnej, diagnozowania potrzeb osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wskazują na rozwój poradnictwa specjalistycznego oraz objęcie wsparciem rodziny, dzieci i młodzież najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. poprzez pomoc rzeczową, a także zajęcia socjoterapeutyczne, integracyjne i edukacyjne. Natomiast działania z zakresu aktywnej integracji – w tym w zakresie tworzenia KIS i CIS są jednym z priorytetów prowadzonej interwencji uwzględnionych w obszarze ekonomia społeczna oraz w Wieloletnim regionalnym planie działań na</i></p>	<p>Konieczne jest zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na rzecz ograniczenia problemu ubóstwa i zjawiska wykluczenia społecznego, w szczególności w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej. Wskazane jest upowszechnianie nowych form pracy socjalnej i instrumentów aktywnej integracji, w tym uczestnictwo w KIS i CIS. Konieczne jest zróżnicowanie wsparcia i dostosowanie go do indywidualnych potrzeb odbiorcy z uwzględnieniem różnic środowiskowych oraz kompleksowości wsparcia. W przypadku braku skuteczności podjętych działań wskazane jest planowanie alternatywnego wsparcia.</p>

	<p>forma aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dane wskazują, że w gminach ta forma wsparcia stosowana jest coraz częściej – wzrasta zarówno liczba osób skierowanych do CIS i KIS jak też nakłady finansowe na to działanie.</p>	<p><i>rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013 – 2020.</i></p>	
2	<p>W obliczu wydłużania długości życia oraz dalszych prognoz dotyczących starzenia się społeczeństwa gminy zwracają uwagę na konieczność podjęcia działań w zakresie zapewnienia pomocy osobom starszym w miejscu zamieszkania. Rozszerzenie zakresu świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych daje możliwość zmniejszenia kosztów ponoszonych przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Pomoc tą zapewniają opiekunki środowiskowe w miejscu zamieszkania osoby. Alternatywą może być także tworzenie dziennych domów pomocy lub rodzinnych domów pomocy. Jest to forma środowiskowej pomocy półstacjonarnej służącej utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku. Wprowadzie świadczą one pomoc tylko w określonym czasie, niemniej umożliwiają osobom starszym</p>	<p><i>Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, włączenie społeczne oraz wzrost aktywności i udziału w życiu społecznym osób starszych jest głównym celem obszaru Starzejące się społeczeństwo w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Działania w ramach tego obszaru będą realizowane m.in. poprzez wsparcie osób starszych w środowisku (cel operacyjny 1) - podnoszenie jakości i dostępności do usług opiekuńczych, tworzenie placówek wspomagających osoby starsze (takich jakienne domy pobytu, kluby, centra usług społecznych i inne) a także wsparcie finansowe i rzeczowe osób starszych będących w trudnej sytuacji materialnej. Realizacją celu głównego będzie także rozwój systemu opieki nad osobami starszymi nie mogącymi samodzielnie funkcjonować w środowisku, poprzez wsparcie i tworzenie instytucji zapewniających całodobową opiekę osobom starszym.</i></p> <p><i>Uszczegółowienie działań podejmowanych na rzecz osób starszych w województwie lubelskim ujęte zostało w Wojewódzkim Programie na Rzecz Osób Starszych na lata</i></p>	<p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów finansowych na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osoby starszej oraz podejmowanie działań środowiskowych na rzecz integracji społecznej seniorów ze środowiskiem, m.in. poprzez tworzenie infrastruktury dla seniorów, w tym dziennych domów pomocy, rodzinnych domów pomocy, klubów dla osób starszych.</p>

	<p>zaspokojenie wielu potrzeb nie tylko podstawowych.</p> <p>W placówkach tego typu, poza usługami bytowymi, prowadzone są także usługi wspomagające, zajęcia kulturalno - oświatowe oraz usługi rehabilitacyjne. Różne formy terapii zajęciowej pozwalają osobom starszym zachować aktywną postawę bez konieczności umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dużym wsparciem będzie również prowadzenie klubów dla osób starszych dających możliwość integrowania środowiska osób starszych i umożliwienie aktywnego spędzenia czasu.</p>	<p><i>2013-2015. Jego misją jest poprawa jakości życia osób starszych, wzmocnienie integracji między pokoleniowej oraz kształtowanie pozytywnego obrazu osób starszych w świadomości społecznej. Podejmowane działania dotyczą m.in. wsparcia środowiskowego, rozwoju systemu opieki, poradnictwa oraz zwiększenia aktywności osób starszych. Na przełomie I i II kwartału 2015 roku przeprowadzono monitoring dotychczasowych działań realizowanych w ramach Programu – wyniki monitoringu zostaną uwzględnione w trakcie prac nad aktualizacją Programu.</i></p> <p><i>W ramach działań strategicznych mających na celu polepszenie jakości usług instytucjonalnych świadczonych na rzecz osób starszych ROPS w Lublinie kontynuuje realizację Programu „Poprawa jakości usług świadczonych w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych” współfinansowanego ze środków Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy. Głównymi celami Programu są wsparcie systemu pomocy społecznej poprzez poprawę jakości świadczonych usług oraz podniesienie kwalifikacji, wzrost kompetencji i potencjału kadry zatrudnionej w w/w instytucjach, w szczególności bezpośrednio pracującej z mieszkańcami. Program ma na celu m.in. poprawę infrastruktury domów pomocy społecznej (w tym przebudowa, rozbudowa, modernizacja, termomodernizacja, a także infrastruktura towarzysząca) oraz</i></p>	
--	--	--	--

		<p>wyposażenie w sprzęt, m.in. służący rehabilitacji osób niepełnosprawnych, sprzęt RTV, zakup komputerów i mebli. Działania realizowane w ramach Programu wpłyną na poprawę standardów placówek, zwiększenie jakości świadczonych, a w konsekwencji poprawę warunków bytowych mieszkańców.</p>	
3	<p>Zauważalna coraz bardziej staje się potrzeba utworzenia lub zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych. O pobyt w mieszkaniu chronionym może starać się osoba, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę (szczególnie dotyczy to osób z zaburzeniami psychicznymi) potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu ale nie wymaga całodobowej opieki. Mieszkania chronione są alternatywnym rozwiązaniem problemu zapewnienia opieki osobom starszym, niepełnosprawnym, formą środowiskowej pomocy, głównie dla rodzin nie będących w stanie zapewnić potrzeb socjalnych, ani też z różnych przyczyn nie mogących pełnić roli opiekuńczej i wspierającej. Mieszkanie takie daje szansę na niezależne, samodzielne na miarę możliwości życie i nabywanie umiejętności społecznych, w szczególności przez osoby opuszczające rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, zakłady dla nieletnich itp. Zauważyć należy tendencję</p>	<p><i>Rekomendacja ta znajduje uzasadnienie m.in. w obszarach Starzejące się społeczeństwo oraz Wsparcie osób niepełnosprawnych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Poprzez realizację celu operacyjnego - wsparcie osób starszych w środowisku - podnoszenie jakości i dostępności do usług opiekuńczych, tworzenie placówek wspomagających osoby starsze (takich jak dzienne domy pobytu, mieszkania chronione, kluby, centra usług społecznych i inne, a także celu operacyjnego – Zapewnienie kompleksowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w tym w ramach działań instytucji i organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Uszczegółowienie tych działań ujęte zostało natomiast w Wojewódzkim Programie na Rzecz Osób Starszych na lata 2013-2015 oraz Programie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych.</i></p>	<p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów finansowych na tworzenie mieszkań chronionych. Forma ta umożliwi w przyszłości osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym włączenie w życie społeczne.</p>

	wzrostową w powstawaniu takich placówek, jednak w dalszym ciągu występują potrzeby w tym zakresie.		
4	<p>W ostatnich latach obserwuje się nasilenie zjawiska dysfunkcyjności rodziny. Coraz częściej sąd ingeruje w pełnienie władzy rodzicielskiej przez rodziców biologicznych nad ich małoletnimi dziećmi. Związane jest to z narastaniem problemów społecznych wynikających m.in. z niestabilnej sytuacji na rynku pracy, migracji zarobkowych, rozwodów, uzależnień i innych. Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (głównie rodziny wielodzietne i niepełne), korzystające z systemu pomocy społecznej wymagają wsparcia specjalistów w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem jest jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktycznych przy współpracy instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami. W tym zakresie widoczne jest coraz większe zapotrzebowanie na bezpłatne poradnictwo specjalistyczne oraz prowadzenie terapii rodzinnej obejmującej działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań. Dlatego też wskazane jest zwiększenie nakładów finansowych na tego typu usługi. Dysfunkcyjność rodzin powoduje</p>	<p><i>Budowa spójnego systemu pomocy efektywnie wspierającego rodzinę jest głównym celem obszaru Wsparcie dziecka i rodziny w Strategii Polityki Społecznej. W ramach realizacji celu głównego podejmowane są działania na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez między innymi umożliwienie dostępu do specjalistycznych usług oraz infrastruktury pomocowej. Realizacja Strategii przyczyni się do poprawienia funkcjonowania rodzin, w tym zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz przejawiających trudności w wypełnianiu swoich zadań opiekuńczo – wychowawczych, a także do rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz działań skierowanych do dziecka i rodziny. Wzrośnie dostęp do kompleksowych, wysokiej jakości specjalistycznych usług jak również wzrosną kompetencje kadry bezpośrednio pracującej z rodziną, w szczególności asystentów rodziny. Nastąpi wzmocnienie rodziny w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz wzrost kompetencji i umiejętności rodziców oraz innych opiekunów sprawujących czasową opiekę nad dzieckiem, co zapobiegnie dziedziczeniu negatywnych wzorców postaw i zachowań przez młodsze pokolenie. Powstanie spójny,</i></p>	<p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów finansowych na poradnictwo specjalistyczne dla rodzin, zwiększenie liczby zatrudnionych asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (konieczność zapewnienia stałych – pochodzących z budżetów samorządów lokalnych środków finansowych na ich zatrudnienie) oraz promowanie rodzicielstwa, w tym zastępczego. Konieczne jest ciągłe podnoszenie kwalifikacji asystentów rodzin i pracowników socjalnych, w tym w ramach specjalizacji II stopnia w zakresie praca socjalna z rodziną z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.</p>

	<p>często konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej a zatem zasadne staje się zabezpieczenie potrzeb w zakresie finansowania wypłaty przysługujących rodzinom zastępczym świadczeń oraz zapewnienie odpowiedniej kadry. W związku z wejściem w życie od 1 stycznia 2012 roku nowych uregulowań prawnych nadal prowadzone są prace nad wdrożeniem nowego modelu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej. Dlatego niezbędne jest zwiększenie środków finansowych powiatów i gmin na realizację zadań w tym zakresie. Szczególnie dotyczy to zatrudnienia asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wspiera jednostki samorządu gminnego i powiatowego w ramach ogłaszanego Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej przeznaczając środki na zatrudnienie asystentów rodzinnych i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, jednak jest to zatrudnienie tylko czasowe – do końca roku kalendarzowego. Od 2015 r. istnieje ustawy obowiązek zatrudnienia przez gminy asystentów rodziny. Istnieje ryzyko, że w momencie ograniczenia środków w ramach Programu Resortowego gminy nie będą w stanie zabezpieczyć środków finansowych na zatrudnienie wymaganej ustawowo liczby asystentów.</p>	<p><i>wielowymiarowy system pomocy rodzinom, przez co niższy będzie odsetek dzieci przebywających poza rodziną biologiczną. Usprawni się proces czasowości pieczy zastępczej poprzez wzrost kompetencji rodziców oraz poprzez wzrost kompetencji kadry pracującej w obszarze wsparcia rodziny. Sprzyjać to będzie powrotowi dzieci do rodzin naturalnych z pieczy zastępczej oraz reintegracji rodziny. Oprócz Strategii Polityki Społecznej realizowany jest Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy zastępczej na lata 2014 – 2020. Główny cel zakłada wspieranie rodzin w województwie lubelskim w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez wielozakresową pomoc rodzinom. W 2015 roku przeprowadzono monitoring realizacji założeń programu w roku 2014. Wśród rekomendacji sporządzonych w wyniku monitoringu wskazano m. in. na potrzebę promowania działań zmierzających do podnoszenia kompetencji rodzicielskich, wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego jako podmiotów świadczących usługi w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinie na wczesnym etapie kryzysu, promowanie działań sektora pozarządowego w obszarze wsparcia rodziny, promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, wsparcie kadry placówek opiekuńczo – wychowawczych poprzez organizację szkoleń podnoszących jej kompetencje niezbędne w pracy z dziećmi oraz z ich biologicznymi rodzinami,</i></p>	
--	---	--	--

		<i>organizowanie szkoleń celem ustawicznego doskonalenia zawodowego asystentów rodziny.</i>	
5	Biorąc pod uwagę zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w odniesieniu do zapisu ustawowego (art. 110 ust. 11 Ustawy o pomocy społecznej) dotyczącego wymogu zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców, 22 jednostek nie spełnia tego wymogu. Zauważyć należy, że w ciągu ostatniego roku sytuacja w tym zakresie uległa pogorszeniu – w 2013 r. wymogu ustawowego nie spełniało 15 jednostek.	<i>Realizacja art. 110 ust. 11 Ustawy o pomocy społecznej</i>	Biorąc pod uwagę najważniejsze problemy społeczne województwa lubelskiego – ubożenie społeczeństwa, dysfunkcyjność rodziny, niepełnosprawność, zaburzenia psychiczne, starzejące się społeczeństwo, konieczne jest stałe podnoszenie kwalifikacji kadry ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, w tym uczestnictwo w specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Konieczne jest zabezpieczenie środków samorządów gminnych na sfinansowanie etatów pracowników socjalnych.
6	Województwo lubelskie charakteryzuje się jednym z najwyższych wskaźników niepełnosprawności w kraju. W roku oceny odnotowano wzrost nakładów finansowych na realizację zadań w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością. Jest to pozytywny sygnał, biorąc pod uwagę znaczny spadek środków na ten cel w roku 2013.	<i>Głównym celem Strategii Polityki Społecznej w obszarze wsparcia osób niepełnosprawnych jest włączenie niepełnosprawnych mieszkańców województwa lubelskiego w życie społeczne i zawodowe. Działania na rzecz podniesienia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych realizowane będą poprzez rozwój i doskonalenie instrumentów promocji zatrudnienia tych osób, zwiększenie ich poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych oraz działania na rzecz tworzenia miejsc pracy dla tej grupy</i>	Rekomendowane jest dalsze promowanie działań mających na celu włączenie osób niepełnosprawnych w życie społeczne, a tym samym zwiększenie możliwości ich zatrudnienia zarówno na chronionym jak i otwartym rynku pracy.

		<p>mieszkańców województwa, zwłaszcza na terenach wiejskich.</p> <p>Głównym celem Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych realizowanego przez ROPS jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestniczenia w życiu społecznym w ramach zintegrowanych i kompleksowych działań. Jednym z kierunków działań jest edukacja i zatrudnienie w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz wspieranie zatrudnienia na chronionym i otwartym rynku pracy, zwiększenie poziomu wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, dostępu do wiedzy i informacji osób niepełnosprawnych.</p>	
7	<p>Wciąż niewiele samorządów zleca realizację usług społecznych instytucjom sektora pozarządowego, które w wielu przypadkach realizują te usługi w sposób profesjonalny i z zachowaniem oszczędności gospodarowania środkami publicznymi. Samorządy posiadają zapisy umożliwiające zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, które powinny być nieodłącznym partnerem instytucji rządowych i samorządowych w realizacji zadań publicznych.</p>	<p>Rekomendacja ta znajduje uzasadnienie m.in. w obszarach Rozwój społeczności lokalnej oraz Ekonomia społeczna w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 głównie w ramach celów operacyjnych 13.4. Poprawa trwałości i stabilności funkcjonowania organizacji pozarządowych w województwie lubelskim do 2020 roku 13.6. Rozwój współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym w województwie lubelskim do 2020 roku oraz 14.6. Rozwój współpracy i porozumień w zakresie ekonomii społecznej, a także</p>	<p>Rekomenduje się promowanie i wspieranie zlecenia zadań przez jednostki samorządu terytorialnego organizacjom pozarządowym oraz podmiotom ekonomii społecznej. Powyższe wzmocni sektor pozarządowy funkcjonujący na terenie województwa lubelskiego oraz przyczyni się do aktywizacji osób zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.</p>

		<p><i>14.7. Upowszechnianie i promocja przedsiębiorczości społecznej. Uszczegółowienie powyższych działań ujęte zostało w Programie Współpracy Województwa Lubelskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego oraz Wieloletnim regionalnym planie działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013 – 2020.</i></p>	
--	--	---	--

Spis tabel, map i wykresów

Spis tabel

Tabela nr 1. Powierzchnia i podział administracyjny województwa lubelskiego na tle kraju (stan na dzień 31.12.2013).....	7
Tabela nr 2. Struktura podregionów województwa lubelskiego.....	9
Tabela nr 3. Liczba ludności w poszczególnych województwach.....	10
Tabela nr 4. Struktura ludności w województwie lubelskim wg płci.....	12
Tabela nr 5. Prognoza ludności w tysiącach.....	13
Tabela nr 6. Liczba ludności województwa lubelskiego wg. ekonomicznych grup ludności.....	14
Tabela nr 7. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie lubelskim z uwzględnieniem zmian wieku emerytalnego (w tysiącach)i.....	16
Tabela nr 8. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2008 – 2013 w kraju i województwie lubelskim.....	17
Tabela nr 9. Podział wieku poprodukcyjnego z uwzględnieniem płci w poszczególnych latach.....	17
Tabela nr 10. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2011 – 2014	20
Tabela nr 11. Infrastruktura społeczna województwa lubelskiego.....	23
Tabela nr 12. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej	36
Tabela nr 13. Środki finansowe (w zł) przeznaczone na świadczenia opiekuńcze w województwie lubelskim w latach 2012 – 2015.....	43
Tabela nr 14. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego.....	48
Tabela nr 15. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w złotych.....	74
Tabela nr 16. Projekty współfinansowane z EFS	76
Tabela nr 17. Udział w konkursach ogłaszanych przez MPiPS	77

Spis map

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa lubelskiego.....	8
Mapa nr 2. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego (44 domy pomocy społecznej oraz 8 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej i statutowej).....	61
Mapa nr 3. Rozmieszczenie instytucji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego.....	66

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba ludności zamieszkującej podregiony województwa lubelskiego (w %)	9
Wykres nr 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych województwach	11
Wykres nr 3. Liczba ludności województwa lubelskiego według ekonomicznych grup ludności	15
Wykres nr 4. Prognoza dotycząca liczby ludności według płci na lata 2015-2035 dla województwa lubelskiego	16
Wykres nr 5. Udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym w poszczególnych przedziałach wiekowych	18
Wykres nr 6. Osoby w wieku poprodukcyjnym wg płci w poszczególnych przedziałach wiekowych	18
Wykres nr 7. Prognoza na lata 2015-2035 według przedziału wiekowego osób w wieku poprodukcyjnym	19
Wykres nr 8. Bezrobocie rejestrowane w powiatach województwa lubelskiego – stan na koniec grudnia 2014 roku	21
Wykres nr 9. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia	28
Wykres nr 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przedziałach wiekowych	29
Wykres nr 11. Udział procentowy osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie do liczby mieszkańców	30
Wykres nr 12. Gminy o najniższym i najwyższym wskaźniku korzystania z pomocy społecznej w 2014 r. (w %)	31
Wykres nr 13. Powody korzystania z pomocy społecznej w 2014 r. liczba osób	32
Wykres nr 14. Odpłatność gmin za pobyt w domu pomocy społecznej – liczba osób	38
Wykres nr 15. Liczba asystentów rodziny	39
Wykres nr 16. Odpłatność gmin za pobyt dziecka w pieczy zastępczej	41
Wykres nr 17. Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego	44
Wykres nr 18. Rodziny zastępcze ogółem w 2014 roku	50
Wykres nr 19. Wartość środków finansowych na wybrane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2012 – 2014	55
Wykres nr 20. Wysokość środków na dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika w latach 2012 – 2015	56
Wykres nr 21. Liczba osób w poszczególnych powiatach, które skorzystały z dofinansowania w ramach wybranych zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2014	57
Wykres nr 22. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania DPS (w złotych)	60
Wykres nr 23. Placówki wsparcia dziennego	63
Wykres nr 24. Kadra pomocy społecznej wg struktury zatrudnienia	67
Wykres nr 25. Odsetek pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej wg określonych kwalifikacji z podziałem na powiaty	69
Wykres nr 26. Zatrudnienie wolontariuszy i stażystów w jednostkach pomocy społecznej	71

Wykres nr 27. Udział dominujących wydatków w obszarze pomocy społecznej w roku 2014 /z wyłączeniem świadczeń rodzinnych/	73
Wykres nr 28. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.....	79